

Archeologienota leper Minneplein

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

18-8-2017

Titel: Archeologienota leper Minneplein

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2017F233

Intern projectnummer: 2017.113

Locatiegegevens: leper Minneplein

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 45250 en Y: 172575; X: 45335 en Y: 172679

Kadastergegevens: leper, afdeling 1, sectie F, perceel nr. 72/3t2 (zie figuur 3)

Topografische kaart: zie figuur 1 en 2

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog), Mathias Gheeraert en Christoph Vanwynsberghe (contactpersonen initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 18/08/2017

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	14
2.4. HISTORISCHE SITUERING	17
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	33
3. SYNTHESE	35
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	35
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	36
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	37
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	38
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	39
4. SAMENVATTING	41
5. BIBLIOGRAFIE	43
6. BIJLAGE	44

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Ieper Minneplein, gelegen binnen de archeologische zone van de stad Ieper, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaarde gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd¹. Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde personen, in hoofdzaak archeologen. Daarnaast werd ook beroep gedaan op de regiokennis van archeoloog Jan Decorte, erfgoedcoördinator bij onroerenderfgoeddienst CO₇ en leverden ook de archeologen van BAAC Vlaanderen en Birger Stichelbaut bruikbare info aan. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van de evolutie van het plangebied gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Met archeoloog Jan Decorte, erfgoedcoördinator bij onroerenderfgoeddienst CO₇, werden het recent archeologisch onderzoek in de buurt van het projectgebied en de modaliteiten van dit project besproken. Verdere info werd aangereikt door de archeologen van BAAC Vlaanderen en door Birger Stichelbaut (Universiteit Gent/In Flanders Fields Museum).

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

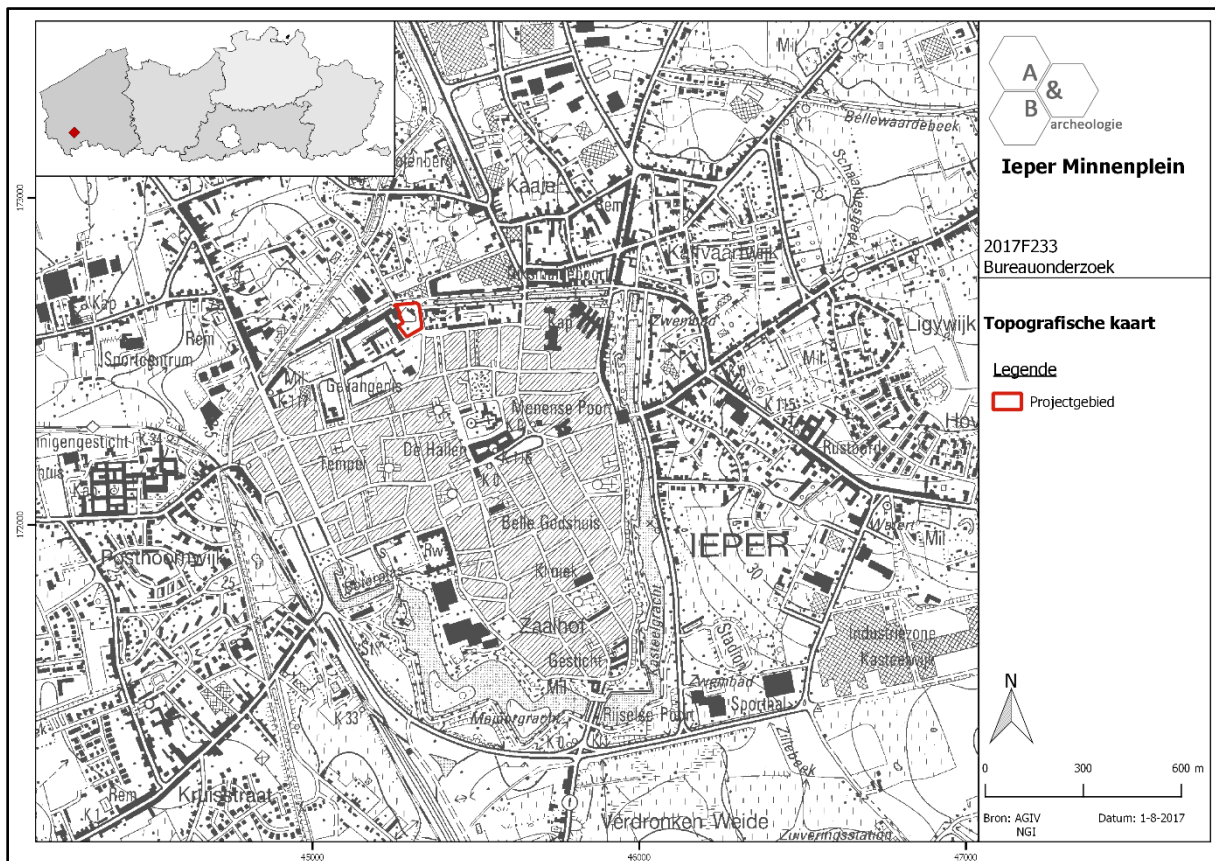
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. Deze waren toereikend genoeg om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en gefundeerde uitspraken te doen betreffende het vervolgtraject.

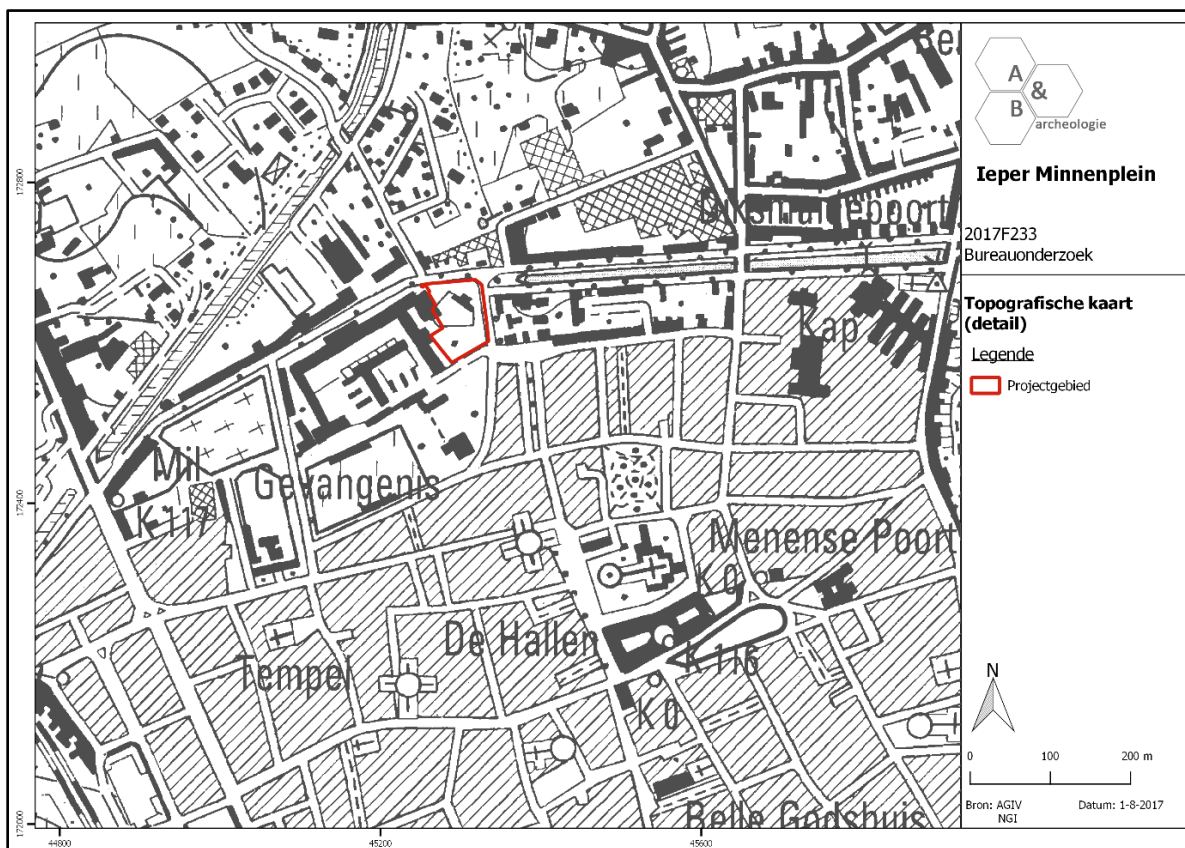
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

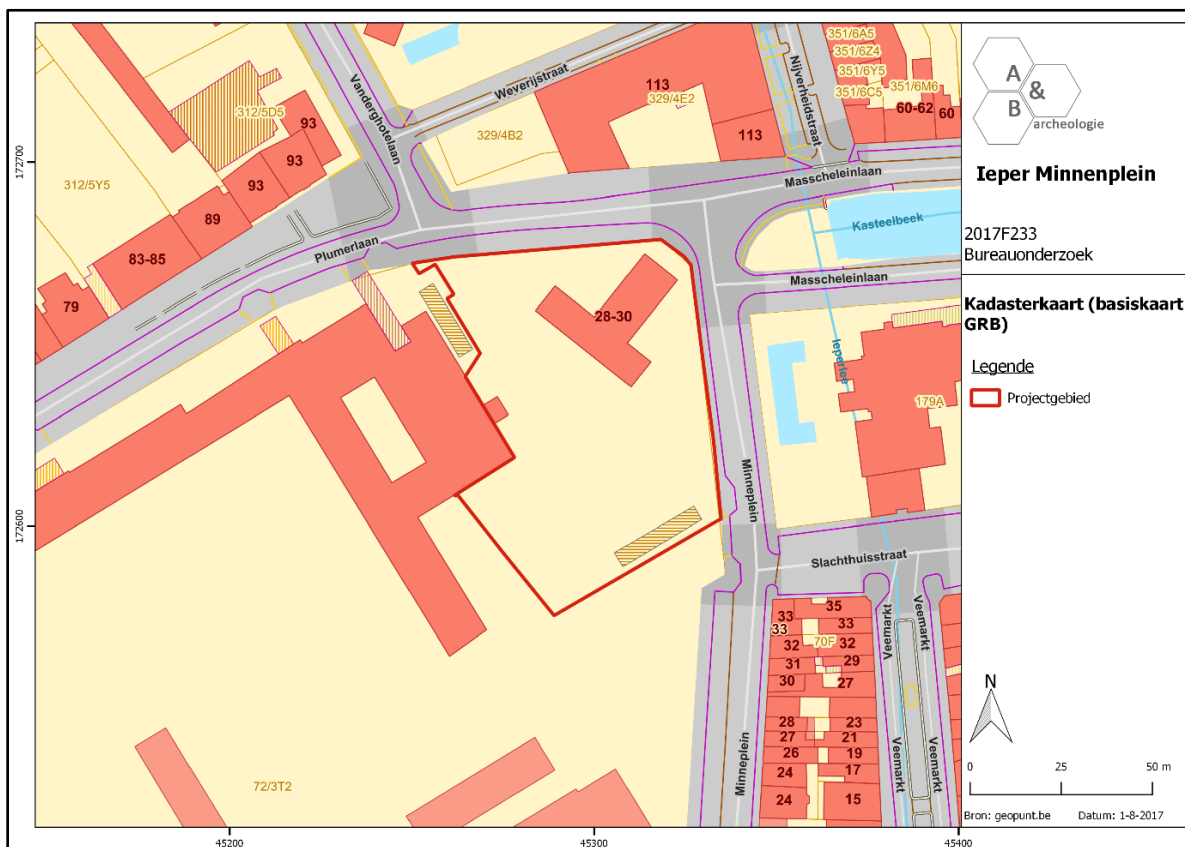
Het terrein van 5664m² groot bevindt zich in het noordoosten van het Minneplein, op de hoek met de Plumerlaan, te Ieper. Het plangebied, dat deel uitmaakt van een scholencampus, is deels bebouwd, deels verhard en deels ingericht als groenzone. Het gebouw is T-vormig, 1 bouwlaag hoog en heeft een kruipkelder van maximaal 1m diep. De verharding bevindt zich ten westen van dit gebouw. De overige ruimte wordt ingenomen door een groenzone, bestaande uit gras, struiken en een aantal grotere bomen. In het uiterste zuiden is een fietsenstalling aanwezig. Vermoedelijk zal de huidige inrichting geen al te versturende impact hebben gehad op de ondergrond. Ter hoogte van het gebouw zal de graad van verstoring groter zijn dan op de andere delen van het terrein.

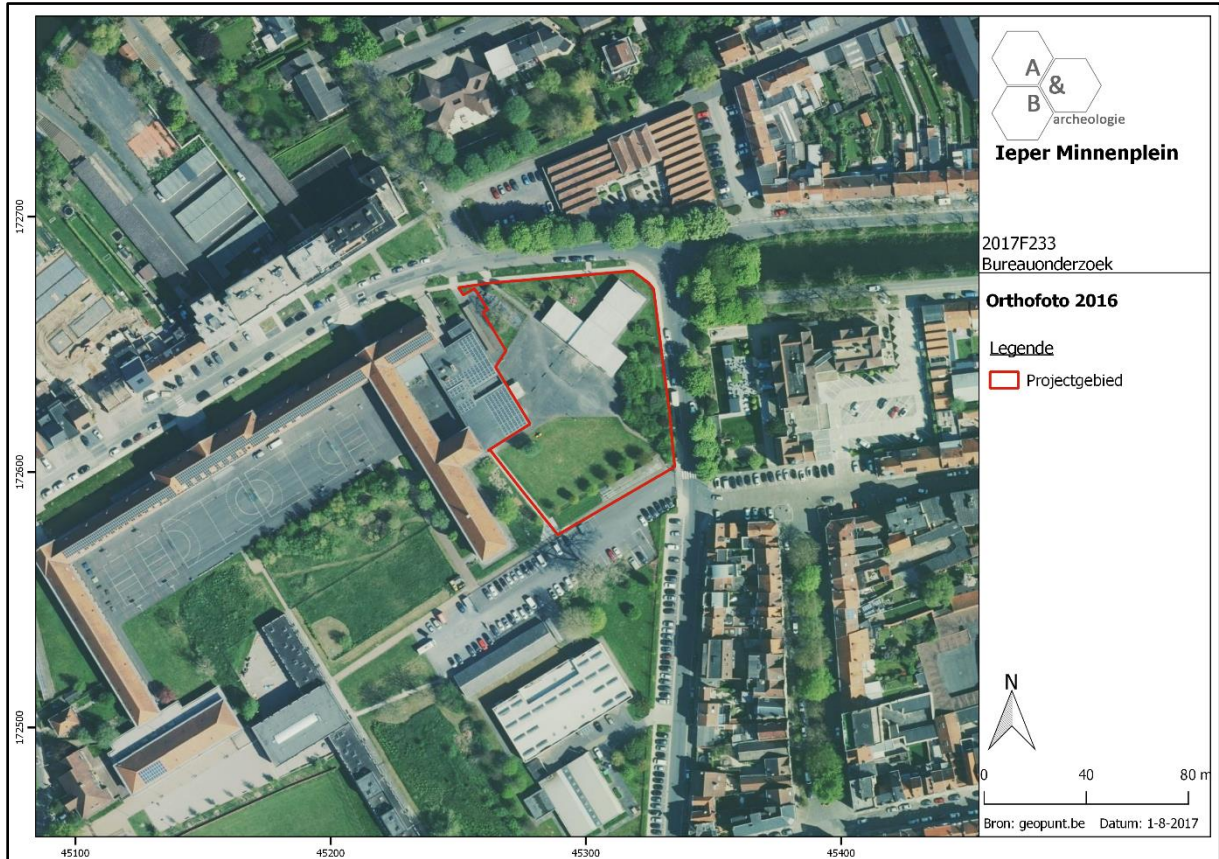
Figuur 1 Topografische kaart (bron: ngi.be).

Figuur 2 Topografische kaart, detail (bron: ngi.be).

Figuur 3 Kadasterkaart (bron: geopunt.be).

Figuur 4 Orthofoto 2016, met bovenaanzicht op het plangebied (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

De geplande werken omvatten het optrekken van een sporthal op het plangebied. In een eerste fase van de werken zal de huidige bebouwing worden gesloopt, wordt de verharding uitgebroken en worden de struiken en bomen gerooid. De zuidelijke bomenrij en de fietsenstalling blijven behouden, alsook het noordelijke pad richting de Plumerlaan. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en wordt gestart met de bouw van de sporthal, met afmetingen van ca. 45 bij 51m. Het speelveld in de sporthal komt op niveau -0,60 te liggen, dit is iets hoger dan het bestaande maaiveld dat zich tussen -0,72 en -0,90 bevindt. De fundering van de sporthal gebeurt op palen die op regelmatige afstand van elkaar worden ingepland. Rond het gebouw wordt een nieuwe verharding voorzien en wordt een groenzone aangelegd. Niettegenstaande dat het vloerniveau van de sporthal iets hoger dan het bestaande maaiveld komt te liggen, kan er toch vanuit gegaan worden dat er een aanzienlijke bodemingreep gepaard zal gaan met de werken. De sloop-, opbraak- en rooiwerken hebben onvermijdelijk een invloed op de ondergrond. De funderingspalen en onderfundering voor de vloer in de sporthal, de uitgravingen voor de diverse nutsvoorzieningen en de groenaanleg zorgen ook voor een impact in de bodem. Ook het werfverkeer zal door indrukking en spoorvorming een bodeminpact met zich meebrengen. Globaal genomen kan er van uitgegaan worden dat het volledige plangebied tot 50 à 60cm diep zal verstoord worden, met plaatselijk diepere ingrepen voor funderingen en nutsvoorzieningen.

De bouwplannen zijn te raadplegen in bijlage bij deze nota.

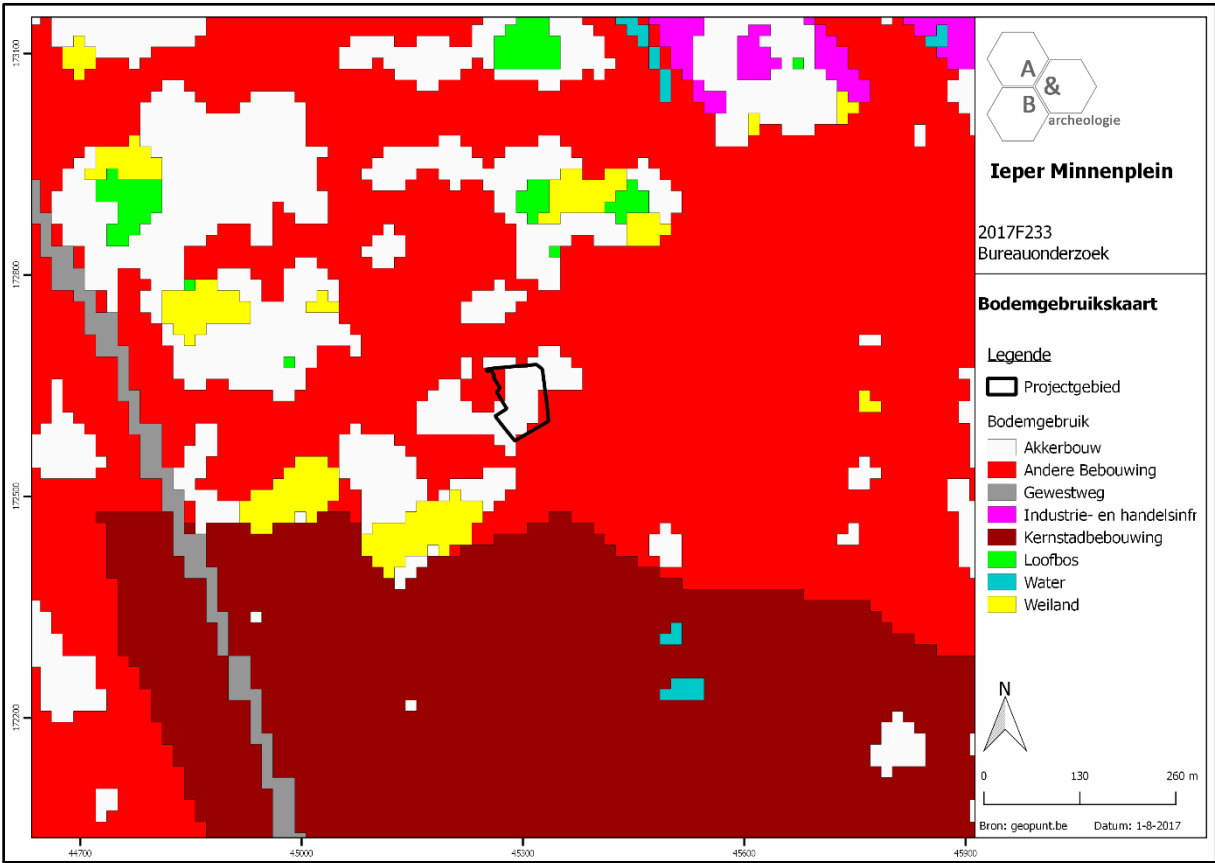
Figuur 5 Voorstelling van de geplande sporthal met bijhorende omgevingsaanleg (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Het terrein van 5664m² groot bevindt zich in het noordoosten van het Minneplein, op de hoek met de Plumerlaan, in het noorden van de binnenstad van Ieper. Het maakt deel uit van een grote schoolcampus, met meerdere schoolgebouwen en open ruimtes. De site ligt op de westoever van de Ieperlee, die zich zo’n 50m naar het oosten op bevindt.

Op de bodemgebruiksk kaart staat het gebied aangeduid als ‘Andere bebouwing’ en als ‘Akkerbouw’. Het mag duidelijk zijn dat dit niet overeenkomt met de huidige situatie.

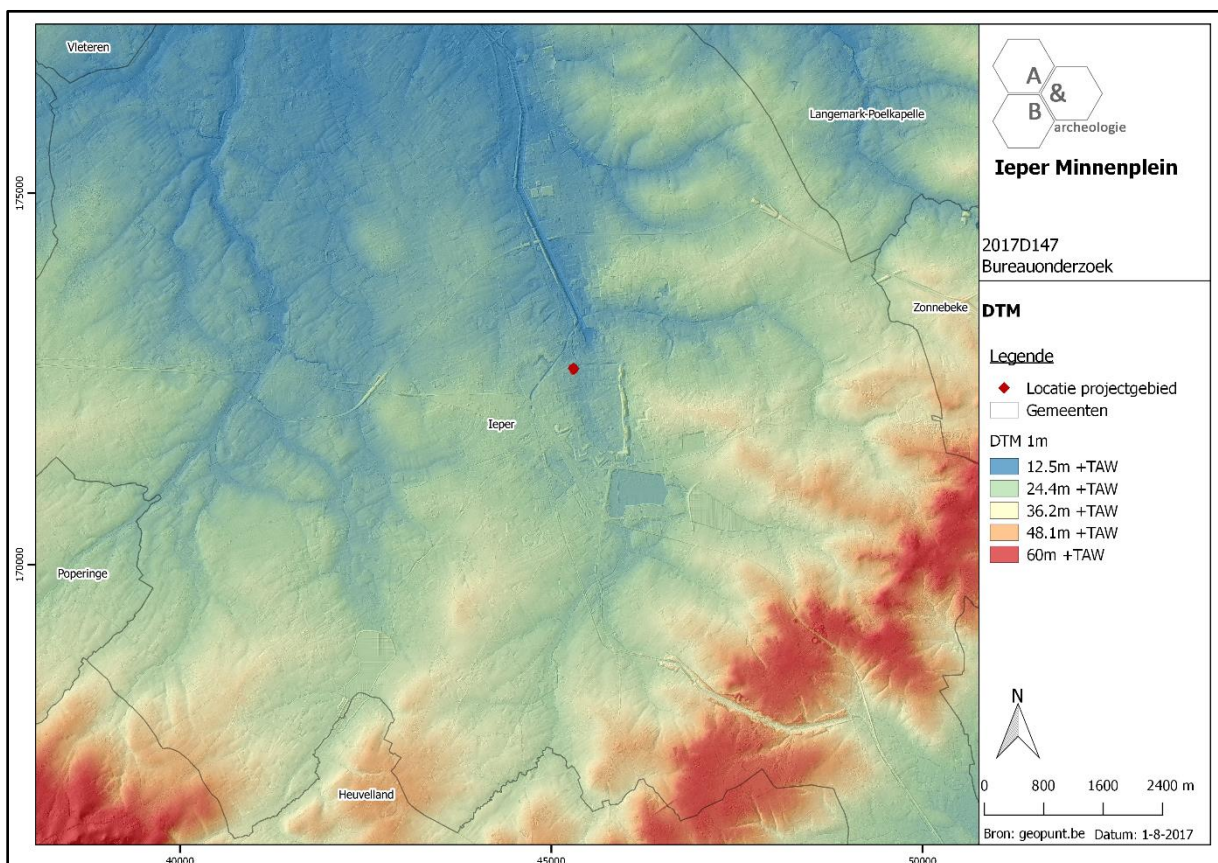

Figuur 6 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)

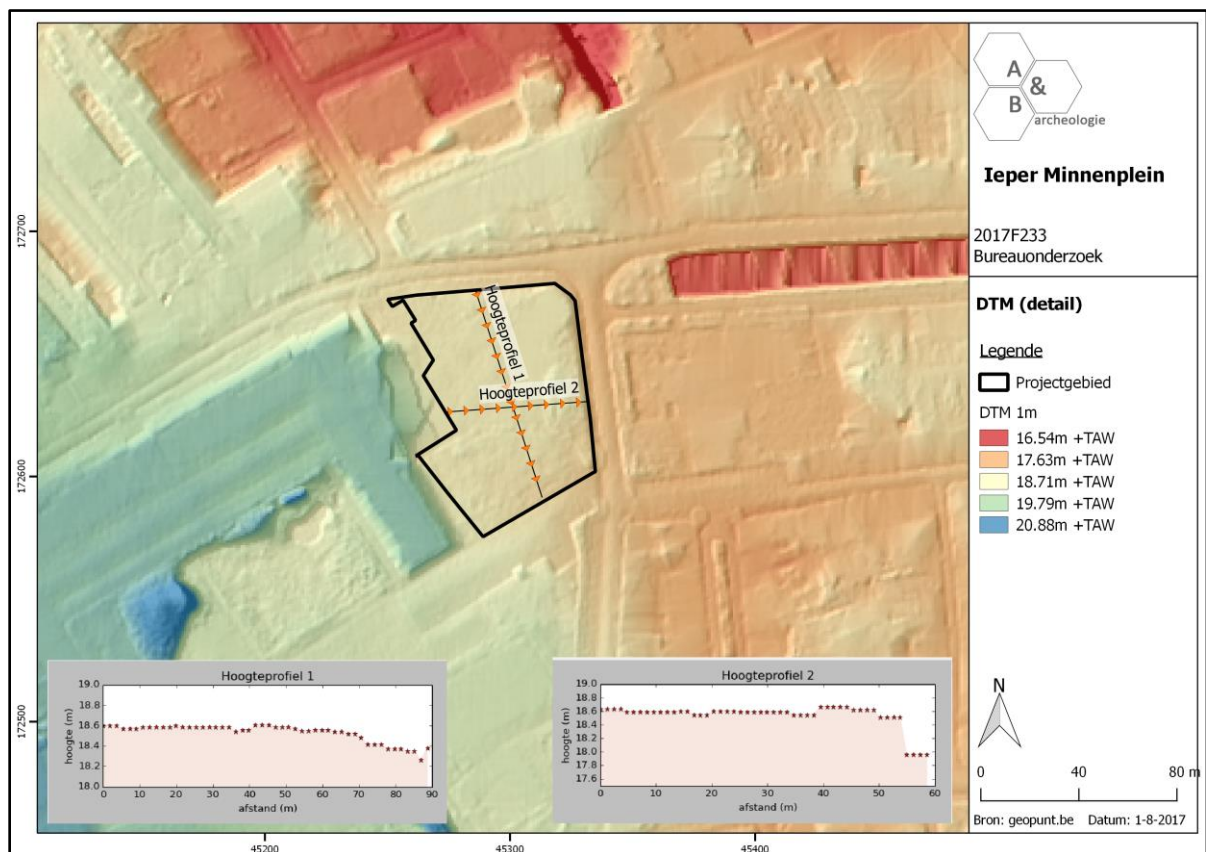
2.3.2. Landschappelijke situering

Ieper maakt deel uit van de Vlaamse zandleemstreek. Ten zuiden en oosten van de stad liggen enkele heuvelruggen die oplopen tot +58m TAW (ten oosten) en + 154m TAW (Kemmelberg, ten zuiden). Deze heuvels kennen uitlopers tot in de Ieperse deelgemeenten Voormezele en Hollebeke. Het grondgebied van de stad Ieper is minder hoog gelegen en helt licht af naar de Ieperlee, de waterloop die de stad van zuid naar noord doorkruist, toe. Het plangebied is zo goed als vlak en bevindt zich op een hoogte van ca. +18,6m TAW, het straatniveau ligt ca. 50cm lager. De gronden ten westen liggen beduidend hoger (vermoedelijke opgehoogd bij bouw van de huidige school), de gronden ten oosten (dichter naar de Ieperlee) liggen lager.

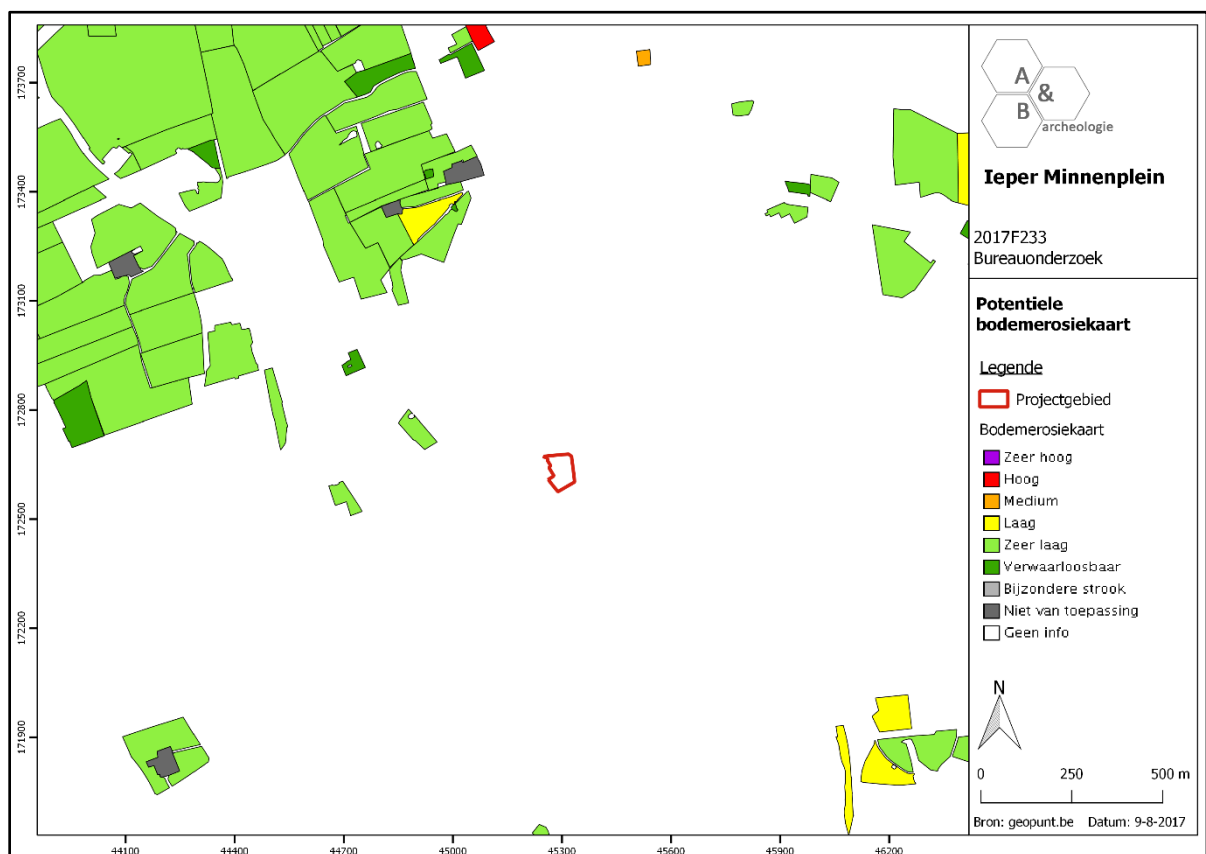
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd en is er aldus geen informatie beschikbaar. Gezien de ligging in de bebouwde binnenstad, zal de natuurlijke erosie de laatste eeuwen nihil zijn geweest.

Figuur 7 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

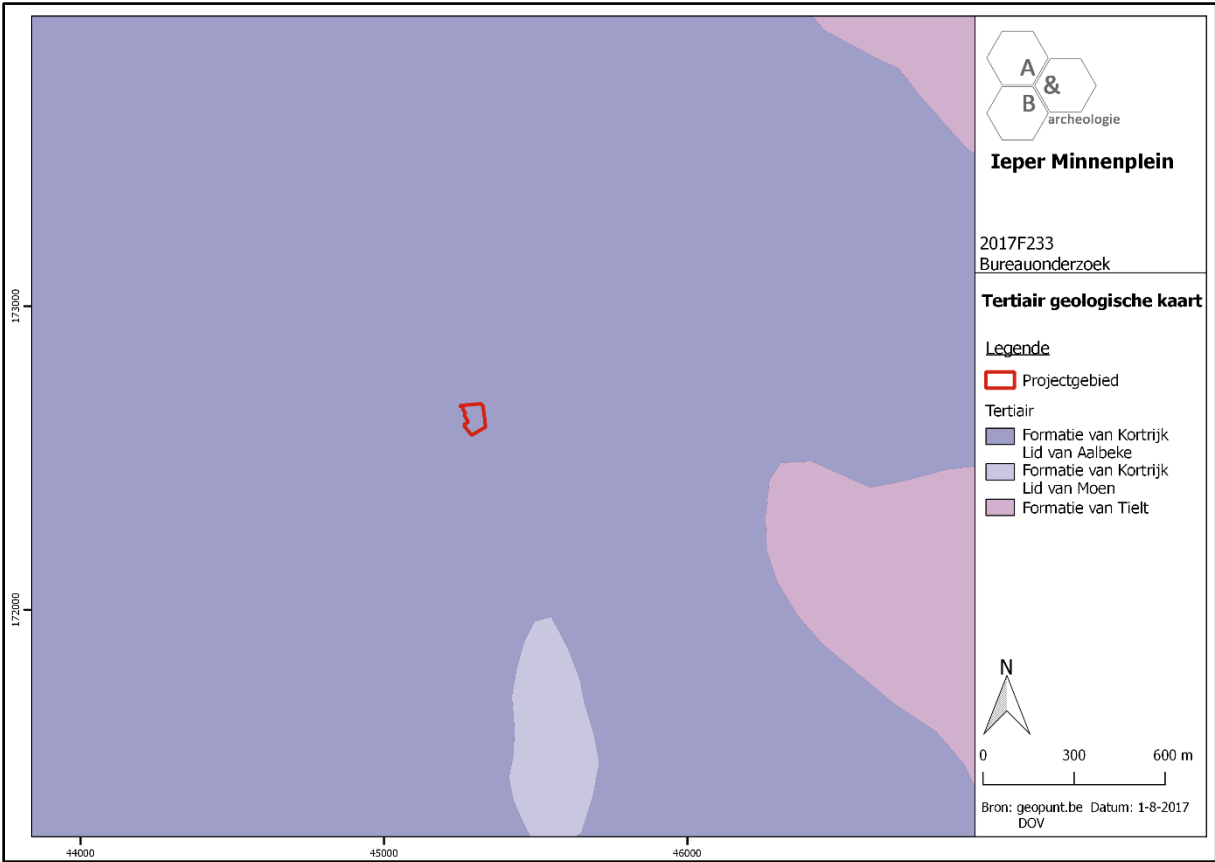
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, detail (bron: geopunt.be).

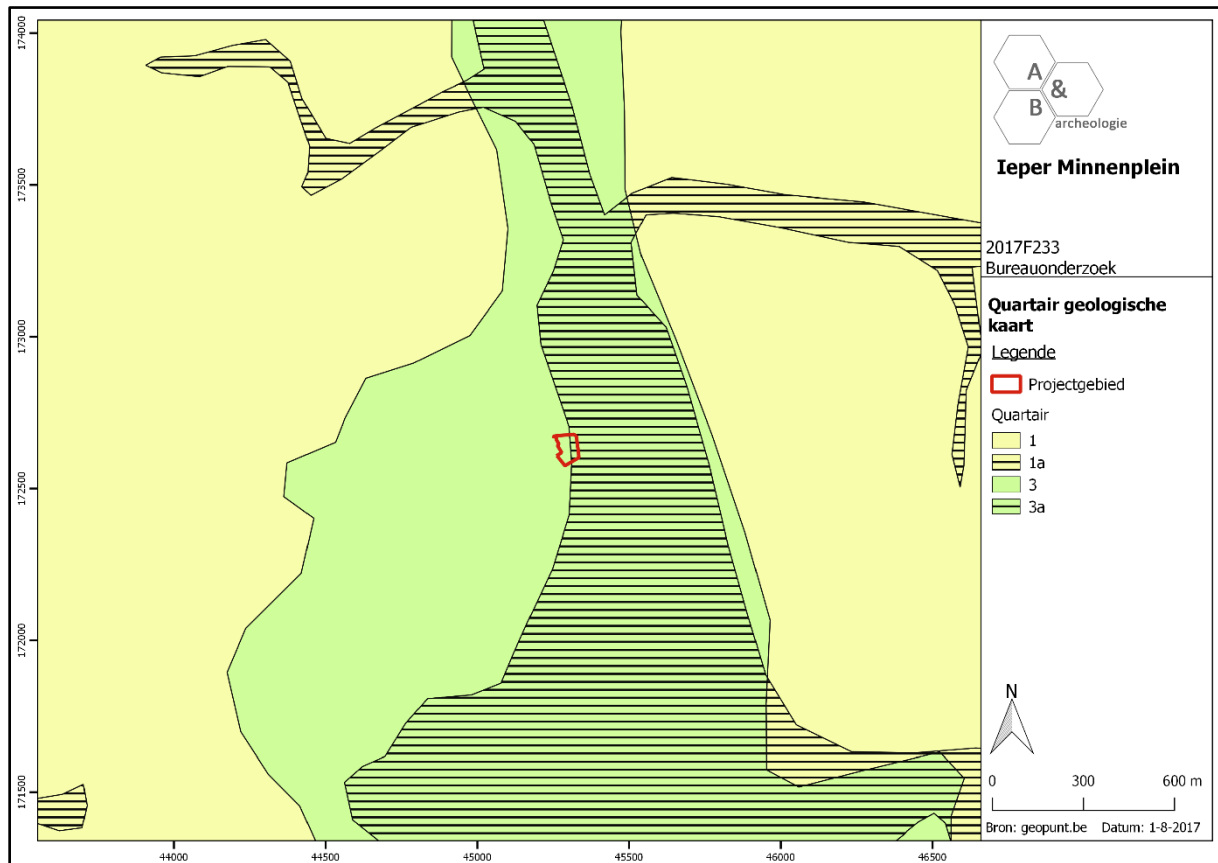
Figuur 9 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be)

De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 3 en het type 3a. Type 3 wordt omschreven als niet holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn. Eronder komen fluviatiele afzettingen van het Eemiaan (laat-Pleistoceen) voor (code **FLPw**). Type 3a wordt omschreven als holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (3).

De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 11 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

- **Algemeen**⁶

Ieper kwam tot stand op het kruispunt van de Ieperlee (oorspronkelijk de Iepere) en de landweg Brugge-Rijsel. De oudste vermelding van Ieper - *Ypra* (de Iepere) - dateert uit 1066 en is een waternaam die mogelijk 'met iepen begroeid' betekent. Vermoedelijk gaat de oorsprong vroeger in de tijd terug, omdat er historische gegevens zijn die op de aanwezigheid van een Karolingisch domein kunnen wijzen. In de 12de en 13de eeuw groeit de plaats explosief uit tot een echte grootstad. De ligging op het kruispunt van de weg Brugge-Rijsel met de Ieperlee was allesbepalend. De Ieperlee maakte de verbinding met de Vlaamse kustvlakte, die een immense wolproductie kende, en ook met Brugge, die andere Vlaamse metropool. De landweg verbond Ieper opnieuw met Brugge, maar ook met het Leiebekken en Noord-Frankrijk. Deze samenloop van omstandigheden activeerde in combinatie met de uitstekende plaatselijke waterkwaliteit een belangrijke productie van en handel in textielproducten.

Aanvankelijk waren er verschillende kernen. Die rond de Sint-Pieterskerk was vermoedelijk de vroegste inplanting. Dit *patrocinium* laat toe aan de vroege middeleeuwen te denken. Deze handelsnederzetting was in 1127 al voorzien van een D-vormige omwalling die op de Ieperlee aansloot. Iets noordelijker kwam de kern rond de Sint-Maartenskerk tot stand. Dit was of evolueerde tot een grafelijke stichting. Sint-Martinus is immers een *patrocinium*, dat ook op de vroege middeleeuwen wijst. Naderhand werd er een motteheuvel met neerhof ingeplant; een geheel dat op het eind van de 11de eeuw evolueerde en uitbreidde tot een burgerlijke nederzetting. Tot op heden is voor de omwalling hiervan één bewijs geleverd. Op het kruispunt van de Diksmuidestraat en de De Volsbergestraat-Henri Cartonstraat werd n.a.v. een vondstmelding een gracht en brugconstructie geregistreerd bij rioleringswerken. Andere aanwijzingen kunnen in de percelering gezien worden, o.a. aan de Korte Torhoutstraat. Andere kernen gaan tot de 12de of de 13de eeuw terug. Zo ontstond in het tweede kwart van de 12de eeuw de parochie Sint-Jacobs, oostelijk tussen Sint-Pieters en Sint-Maartens. Noordelijker worden de parochies Onze-Lieve-Vrouw ten Brielen in 1196 en Sint-Jan in 1200 voor de eerste maal vermeld. Duidelijk is wel dat de oudste ontwikkeling zich ten oosten van de Ieperlee situeerde. Pas in de eerste helft van de 13de eeuw werd ook westelijk van de Ieperlee uitgebreid en werd de vallei ingenomen. De Sint-Niklaasparochie ontstond op de westelijke oever van de Ieperlee. De kerk was er zeker al vóór 1233. Iets verderop, meer zuidoostelijk, moet de Sint-Kruisparochie gesitueerd worden. Het kerkhof werd in 1277 gewijd. Dichter bij de stad lag het Tempelgebied. Ten zuiden bevond zich Sint-Michiels, waarvan de eerste vermelding vóór 1249 valt. Geleidelijk zou daarna het gebied tussen de verschillende kernen dichtslippen.

Bij de aanleg van de vesten (1214-1248) werd een bepaald gedeelte hieruit gelicht en afgezonderd binnen een omwalling. Zo ontstonden er feitelijke buitenwijken en werd het fenomeen 'voorgeborchten', dat al in de 12de eeuw vermeld werd, geofficialiseerd. Onze-Lieve-Vrouw ten Brielen, Sint-Jan, Sint-Michiels en Sint-Kruis kwamen zo buiten de omwalling te liggen. Sint-Niklaas, een recente stichting, werd wel opgenomen binnen de vesten, het Tempelgebied dan weer niet. Het

⁶ Overgenomen uit: AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Historische stadskern van Ieper, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140005> (geraadpleegd op 7 augustus 2017).

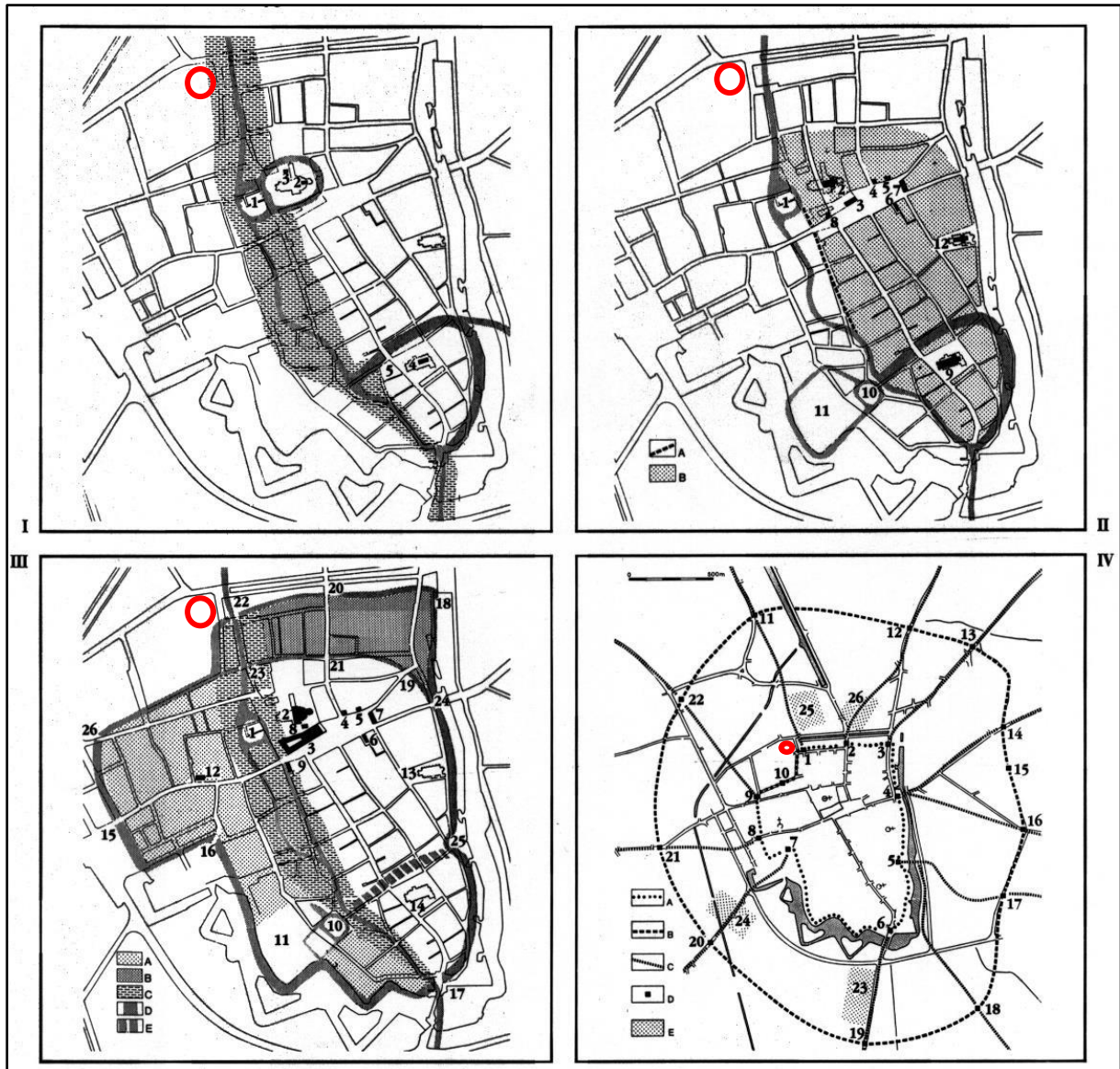
lijkt erop dat de Tempeliers doelbewust buiten de omwalling zijn gehouden. Het leverde alleszins een rare basisvorm op. Er werd bij de grachtenaanleg wel geprofiteerd van de 'aangeboden' topografie, de lager gelegen gebieden zoals de Boterplas, het 'Ketelquaet', de omwalling van de Sint-Pietersparochie en de omwalling van het neerhof van de Zaalhofmotte. Dit was de motte van de graven van Vlaanderen, opvolger van de motte aan Sint-Maartens en uitgebouwd door Diederik van den Elzas na 1127 op de westelijke oever van de Ieperlee.

De vier buitenwijken werden in het begin van de 14de eeuw alsnog opgenomen binnen een ruimere omwalling. De 'Uterste Veste' was 7,6 km lang en bestond uit een 18m brede en 2m diepe gracht met aan de binnenkant een aarden wal en palissade. Op de uitvalswegen kwamen nieuwe poorten tot stand, zoals de Nieuwe Komenpoort. Deze versterking was onverdedigbaar, maar gaf een gevoel van veiligheid. Archeologisch onderzoek heeft ondertussen aangetoond dat ook de resten van deze wijken nog zeer sprekend kunnen zijn. De economische achteruitgang en het beleg van 1383 bezegelden het lot van de 'Uterste Veste' en ook van de parochies Sint-Michiels en Sint-Kruis. Beide kerken werden al in 1384 afgebroken. Het Iepers bestuur besliste (onder invloed van de graaf Lodewijk van Male en de hertog van Bourgondië, Filips de Stoute, die hem opvolgde) dat de buitenwijken niet heropgebouwd zouden worden.

Op het einde van de 14de eeuw maande de Bourgondische hertog Filips de Stoute Ieper aan de stad krachtdadig te versterken. Er werd daarbij teruggevallen op het tracé van de 13de-eeuwse omwalling. De bouw van een stenen stadsmuur, voorzien van torens en poorten en een aarden binnenwal was een gigantische onderneming. In 1409 waren de Bourgondische vesten een feit. Ter hoogte van de poorten worden vanaf het einde van de 16de eeuw bolwerken/bastions uitgebouwd.

Gaandeweg verloor Ieper aan belang en verwerd tot een stadje van lokaal belang, dat enkel nog een bepaalde interne evolutie kende. Ook hier waren de eerste helft van de 17de eeuw en de tweede helft van de 18de eeuw belangrijk als wederopbouw- en nieuwbouwmomenten voor verschillende religieuze en burgerlijke instellingen. Ook particuliere initiatieven bleven niet uit.

De ligging van de stad tijdens de opeenvolgende conflicten tussen Fransen en Spanjaarden zorgde ervoor dat Ieper in de 17de-18de eeuw uitgebouwd werd tot een performante vesting. Vooral Vauban liet imposante versterkingswerken bouwen, die de stadsrand transformeerden in een brede strook van grachten, ravelijnen, bastions, hoornwerken, ... en daarnaast waren ook kazernes, kruitmagazijnen en drenkplaatsen nodig. Herhaalde malen zijn dergelijke resten al aangesneden. Bij verschillende vondstmeldingen aan de Leopold III laan, de Polenlaan, de Pennestraat, de Maarschalk Haiglaan, de Tulpenlaan en het Minneplein was dat het geval. Naderhand deden de Hollanders het vanaf 1817 nog eens over. Zo verbouwden ze o.a. het Spaans kasteel of citadel, uit de 16de eeuw, dat Vauban vervangen had door het hoornwerk van Antwerpen in het laatste kwart van de 17de eeuw, nog eens ingrijpend.

Figuur 13 Ontwikkeling van de stad leper, met aanduiding van de site in het rood: I: twee kernen in de 11de eeuw; II: leper tot het einde van de 12de eeuw; III: De uitbreidingen van de 13de eeuw; IV: leper en het verloop van de tweede omwalling (Uterste Veste) in de 14de eeuw (overgenomen uit: X, 2016, p. 5).

Oorspronkelijk waren binnen de 13de-eeuwse omwalling slechts een tweetal kloosters gevestigd. Enkel de predikheren en de minderbroeders raakten erin. Andere ordes moesten hun heil zoeken in de buitenwijken. Dit was het geval voor de augustijnen (eremieten), de geschoeide karmelieten, Hemelsdale, de clarissen en enkele begijnhoven. Vanaf de 15de eeuw veranderde de situatie. Verschillende ordes konden *intra muros* meerdere huizen aanschaffen en er refuges inrichten (Stavele-Eversam, augustijnen, Lo, Waasten, Voormezele, Roesbrugge, Mesen en Zonnebeke-Nonnebossen). Soms werden ze, zeker na de godsdiensttroebelen, tot serieuze complexen uitgebouwd, zoals die van de ongeschoeide karmelieten, jezuïeten, augustijnen, kapucinessen, benedictijnen (Sint-Jan) en arme klaren. In de 16de eeuw werd het bisdom leper gecreëerd en kwam het bisschoppelijk paleis tot stand. Daarnaast zijn uiteraard nog hospitalen, godshuizen en andere liefdadigheidsinstellingen het vermelden waard.

Ook de burgerlijke architectuur heeft onmiskenbare sporen nagelaten. Bepaalde gebouwen van de grafelijke en stedelijke administratie, de gildehuizen, de gevangenis, ... zijn inmiddels al aangesneden. Ook de sporen van de Ieperse drinkwaterregie mogen hierbij gerekend worden. Bij de noodopgravingen in de Ieperse binnenstad zijn resten van houten, bakstenen en ijzerzandstenen constructies aangetroffen. Soms kon de verstening van een houten gebouw aangetoond worden. Er komen ook (houten) constructies op bakstenen poeren voor. Daarbij is het onderscheid tussen woon-, werk-, opslag- of handelsruimte zeker niet altijd even duidelijk. In die zin is voortgezet gedetailleerd onderzoek nodig.

Ook zijn al diverse aanwijzingen voor artisanale activiteit aangetroffen. Leerlooierskuipen (Kauwekijnstraat) en steenovens (Westkaai) zijn uiteraard eenduidig. Daarnaast zijn tal van ovenstructuren gevonden, die niet nader kunnen geïdentificeerd worden. Ze kunnen zowel in de lakennijverheid (ververij) als de metaalverwerking thuishoren. Ook zijn er ambachten waarvan de infrastructuur totaal niet gekend is. Zo zijn brouwerijen, vollerijen, ... nog onbekend terrein.

Hoewel gelegen buiten de frontlinie, werd de oude Ieperse binnenstad zo goed als volledig verwoest tijdens Wereldoorlog I. Tijdens de jaren '20 van de 20ste eeuw en later volgden grote wederopbouwwerken.

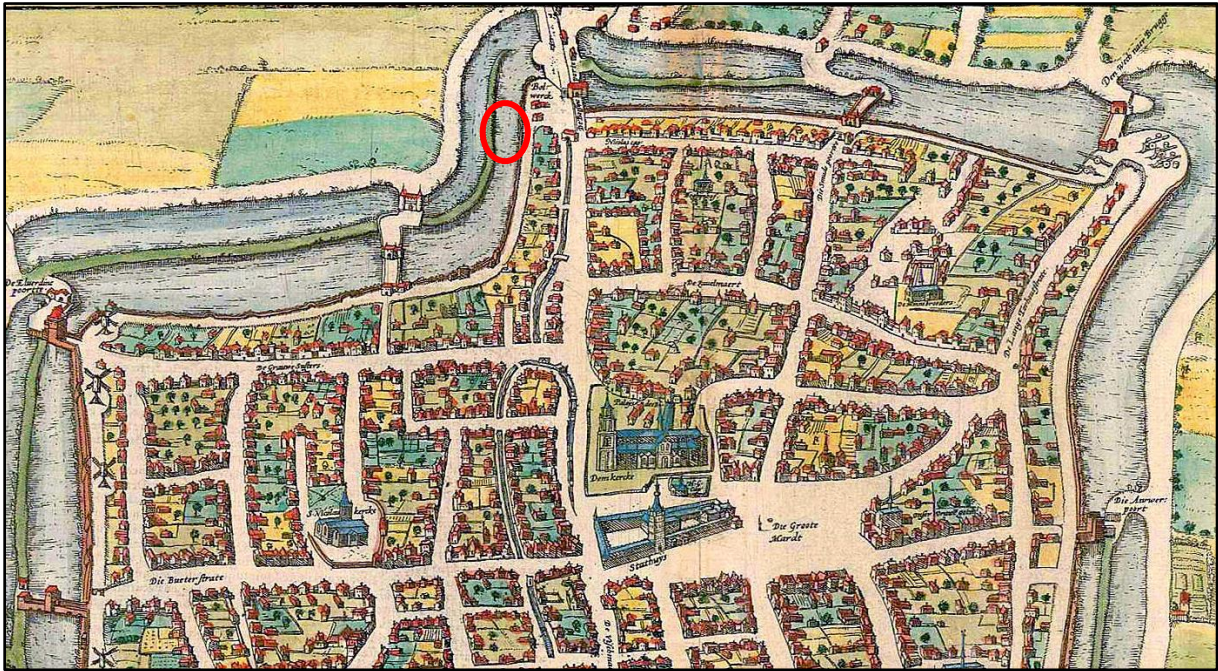
- **Siteniveau**

Het Minneplein is gelegen net buiten de middeleeuwse kernstad en werd in de 14de eeuw opgenomen in de Uterste Veste. Op de oude stadskarten wordt duidelijk dat zich ter hoogte van het huidige Minneplein en de Plumerlaan de stadsomwalling bevond. Op de kaart van Braun en Hogenberg uit eind 16de eeuw lijkt de site bijna volledig te worden ingenomen door de stadsgracht van de Bourgondische vesting. Op de Ferrariskaart uit eind 18de eeuw is de Vaubanvesting afgebeeld; de site bevindt zich op de plek van een bastion in de stadsomwalling en lijkt zowel een gracht, een wal als een muur te omvatten. Er wordt wel opgemerkt dat de projectie op figuur 16 mogelijk niet 100% accuraat en een kleine afwijking vertoont.

Op de Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart is stadsomwalling en dus ook de site niet in detail weergegeven. Op de Vandermaelenkaart uit midden 19de eeuw is de situatie vergelijkbaar met die op de Ferrariskaart, zij het wel dat de vorm van de omwalling ietwat gewijzigd is. De site is gelegen op een bastion, dat echter meer naar het westen is uitgewerkt, waar het op de Ferrariskaart naar het zuiden doorliep. Het plangebied neemt zowel de gracht voor het bastion, als de omwalling en de binnenzone van het bastion in. Op de topografische kaart van 1883 is de situatie helemaal gewijzigd: de omwalling is geslecht, op de plek van de huidige Plumerlaan is een voormalige omwallingsgracht aanwezig, en het huidige Minneplein is een open terrein, een groenzone, die van zuidwest naar noordoost doorsneden wordt door een pad. Dit pad doorkruist ook het plangebied.

In de tentoonstellingscatalogus 'Vauban en de Ieperse vestingen'⁷ uit 2007 zijn heel wat kaarten opgenomen die goed de evolutie weergeven van stadsversterking rond de stad. Een aantal 18de- en 19de-eeuwse kaarten uit de catalogus worden hieronder afgebeeld, waarop de veranderingen ter hoogte van het plangebied vanaf ca. 1815 duidelijk zichtbaar zijn.

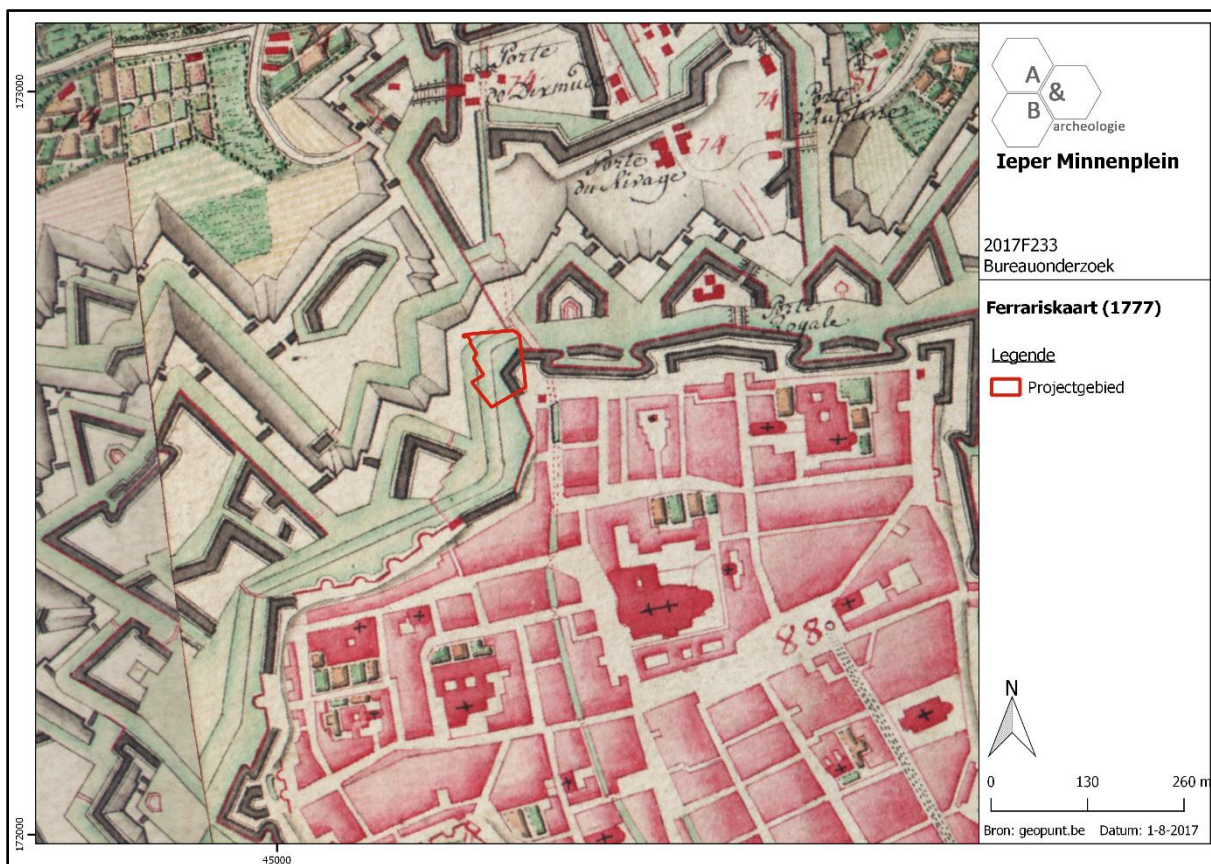
⁷ https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban

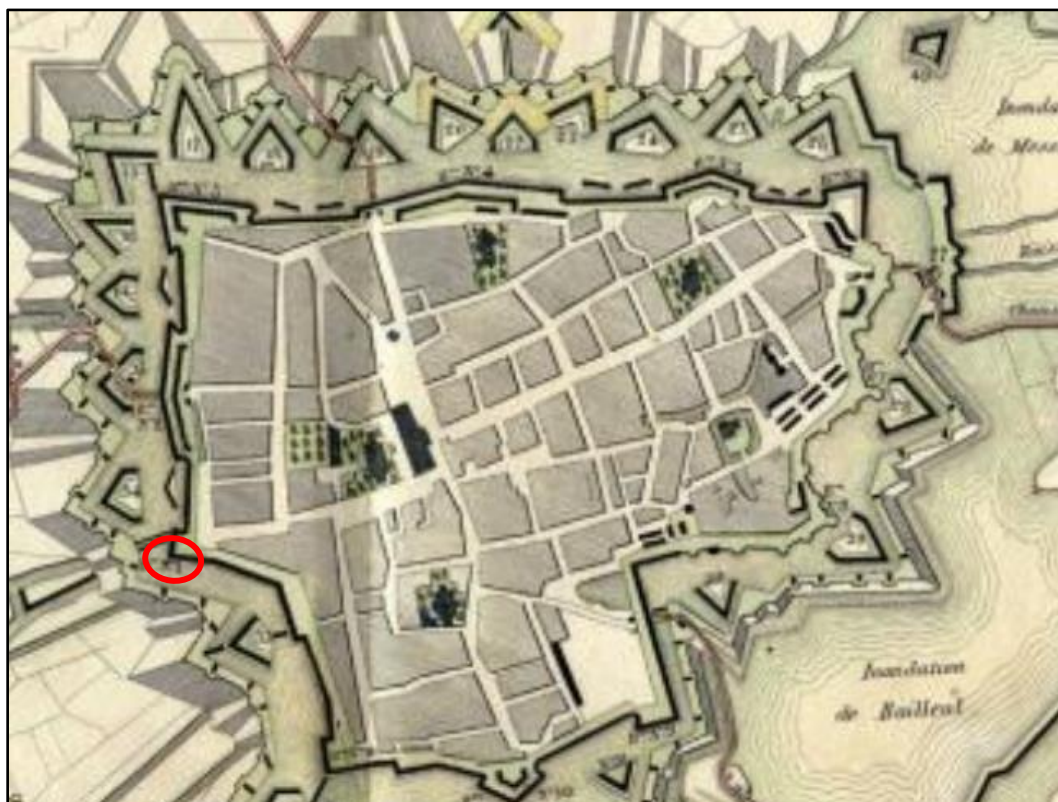
Figuur 14 Uitsnede uit de kaart van Braun en Hogenberg, 1581-1588, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: www.sanderusmaps.com).

Figuur 15 Plan van de Caligny uit de eerste helft van de 18de eeuw, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).

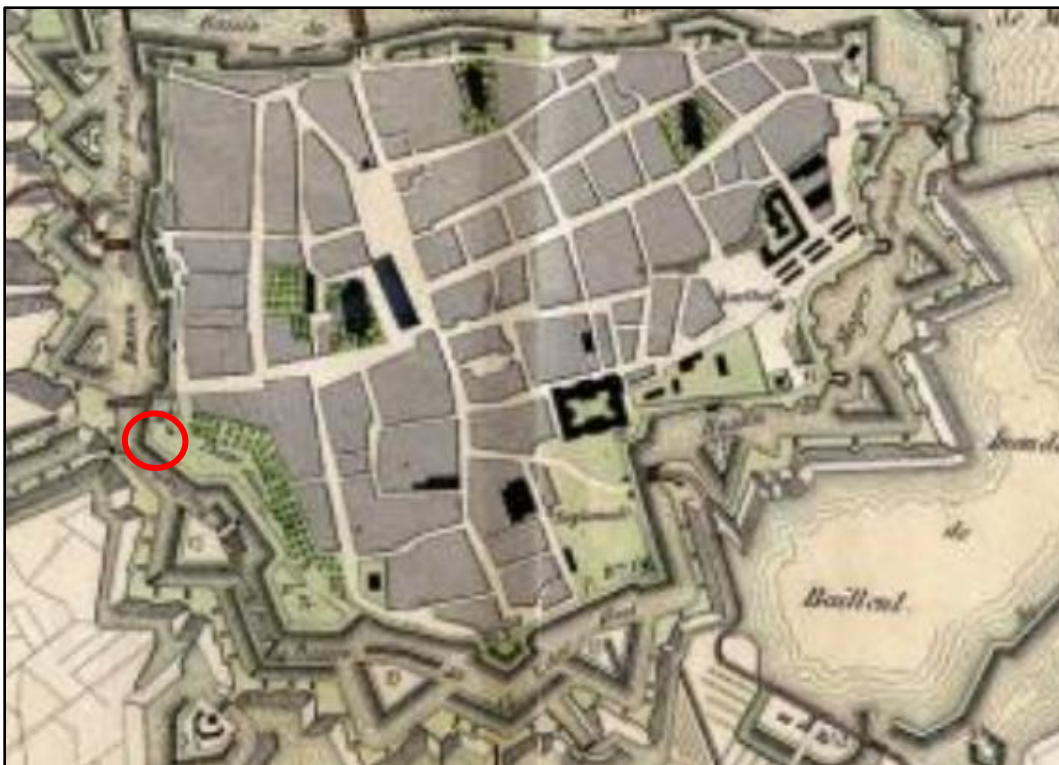
Figuur 16 Aanduiding van de site op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Ieper in 1794, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).

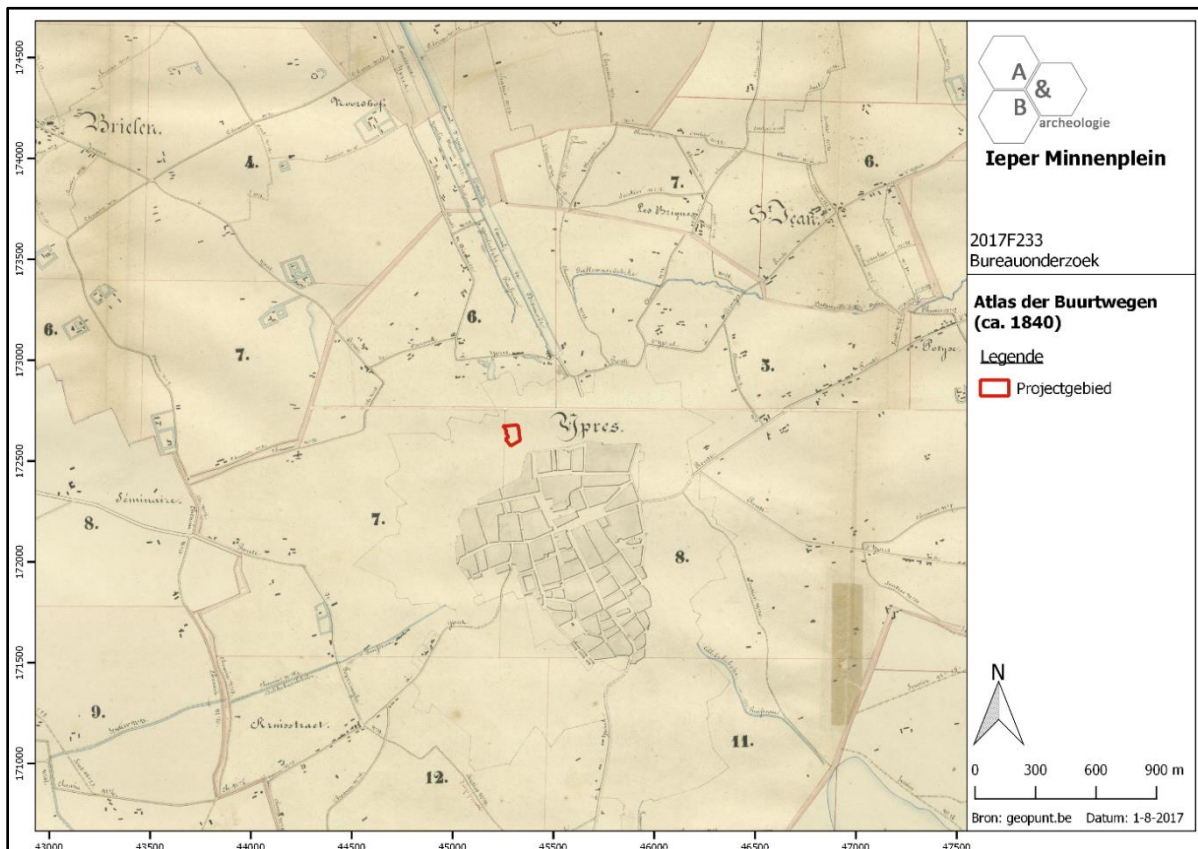
Figuur 18 Ieper in 1815, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).

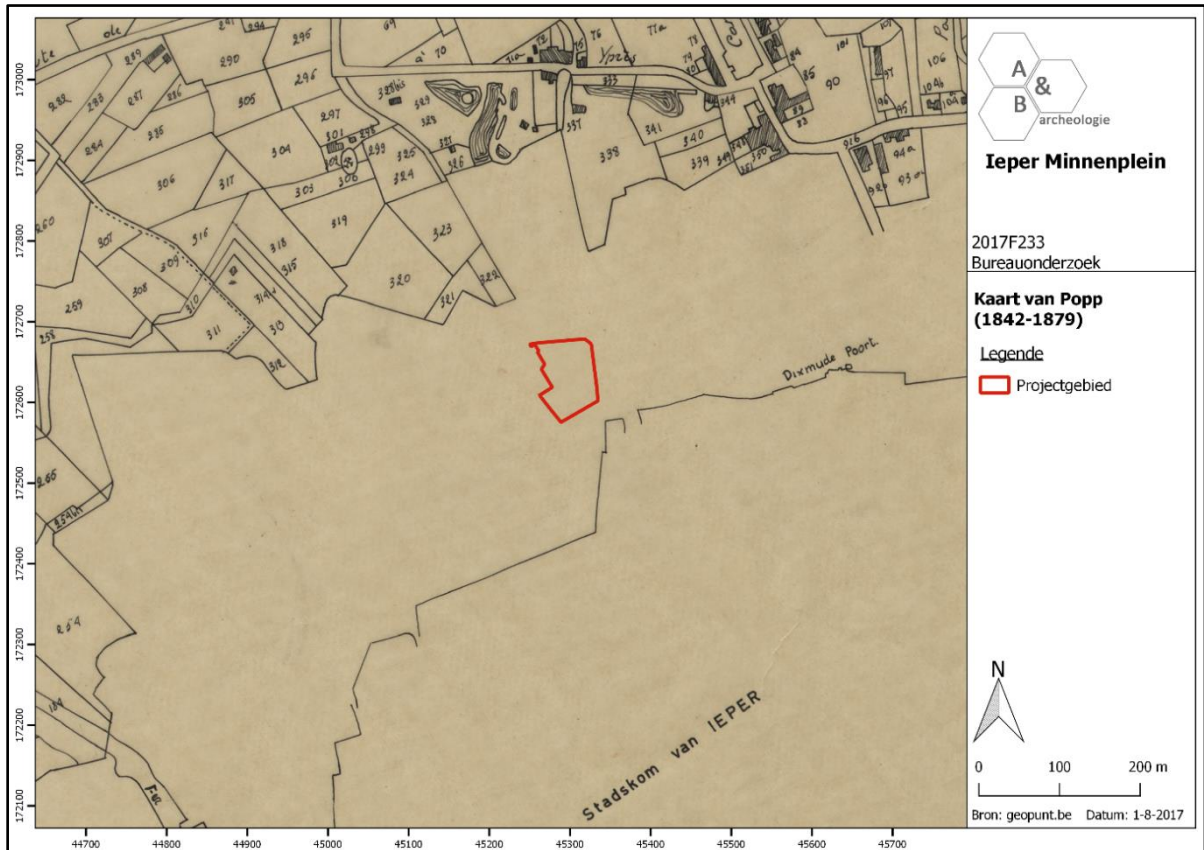
Figuur 19 Ieper in 1830, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).

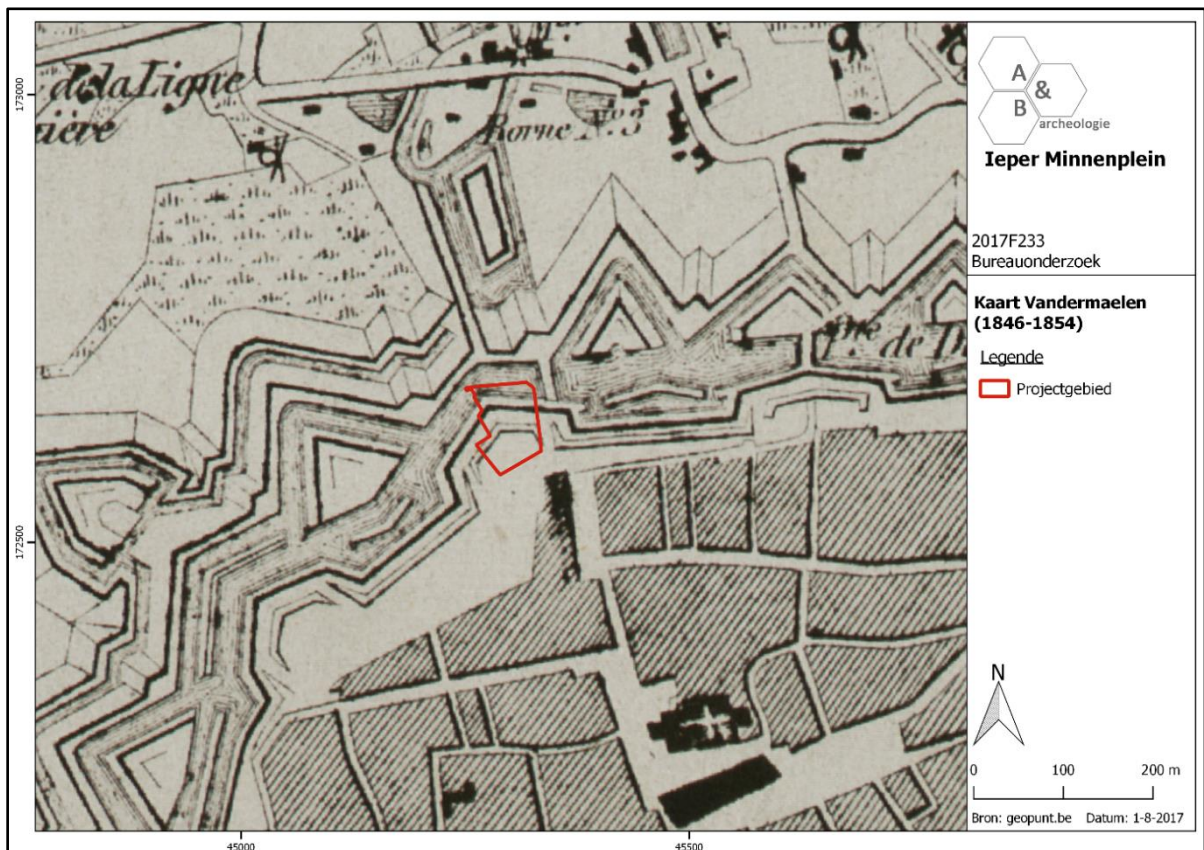
Figuur 20 Ieper in 1856, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).

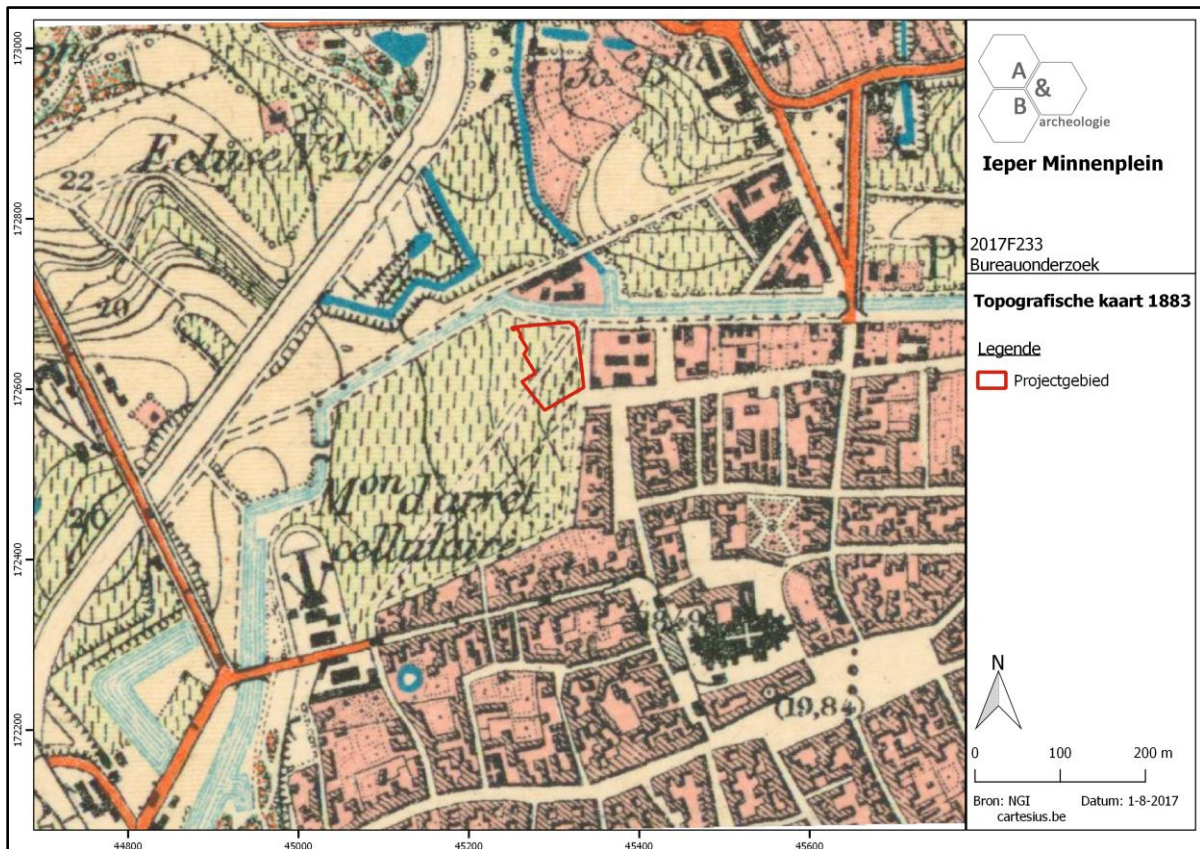
Figuur 21 Aanduiding van de site op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

Figuur 22 Aanduiding van de site op de Poppkaart, midden 19^e eeuw (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Aanduiding van de site op de Vandermaelenkaart (bron: geopunt.be).

Figuur 24 Aanduiding van de site op de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be).

Volgens historische bronnen zou het ontstaan van het Minneplein teruggaan tot de Hollandse periode (1815-1830).⁸ Toen werd een gedeelte van de Vaubanvesting tussen de Slachthuis- en de Elverdingsestraat, - bekend onder de benaming "Barbelhofvesten" – geslecht en werden twee meer vooruitgeschoven gebastioneerde fronten aangelegd die gedeeltelijk het tracé van de huidige Plumerlaan volgden. Het is die situatie die min op meer op de Vandermaelenkaart te zien is, hoewel het Minneplein als dusdanig nog niet herkenbaar is. De open plaats die tussen de stad en de nieuwe vesting ontstond wordt vanaf 1840 als Minneplein of Plaine d'Amour betiteld, wat mogelijk een vervorming is van Plaine d'armes. In de 19de eeuw doet het onaangelegde plein dienst voor van alles en nog wat: militaire oefeningen, jumpings, wielervedstrijden, voetbal, motorcross. Op 1 juli 1863 vindt er zowaar de laatste Belgische terechtstelling in vreedstijd plaats. De krant De Toekomst meldt hoe de in Elverdinge geboren en in Vlamertinge woonachtige Karel Kestelein (1820-1863), aanvoerder van de beruchte Rode Bende, publiekelijk onthoofd werd. De krant La Lutte kondigt in 1899 fiets- en motorwedstrijden aan op de piste op het Minneplein.

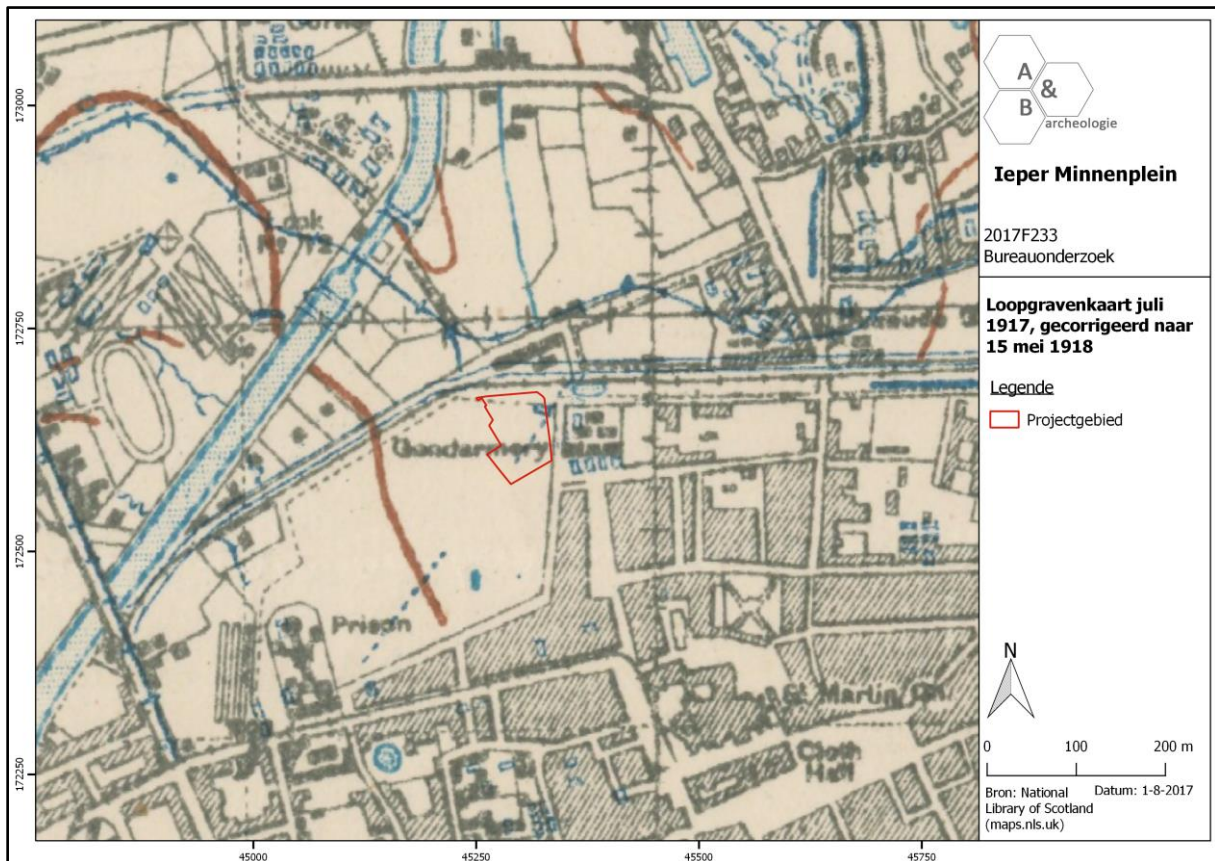
⁸ <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein>; AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Minneplein* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/104035> (geraadpleegd op 10 augustus 2017).

Figuur 25 Schilderij van het Minneplein door de Westvlaamse landschapsschilder Serafijn Vermote (1788-1837) die tussen 1816 en 1820 in Ieper werkte (bron: <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein>).

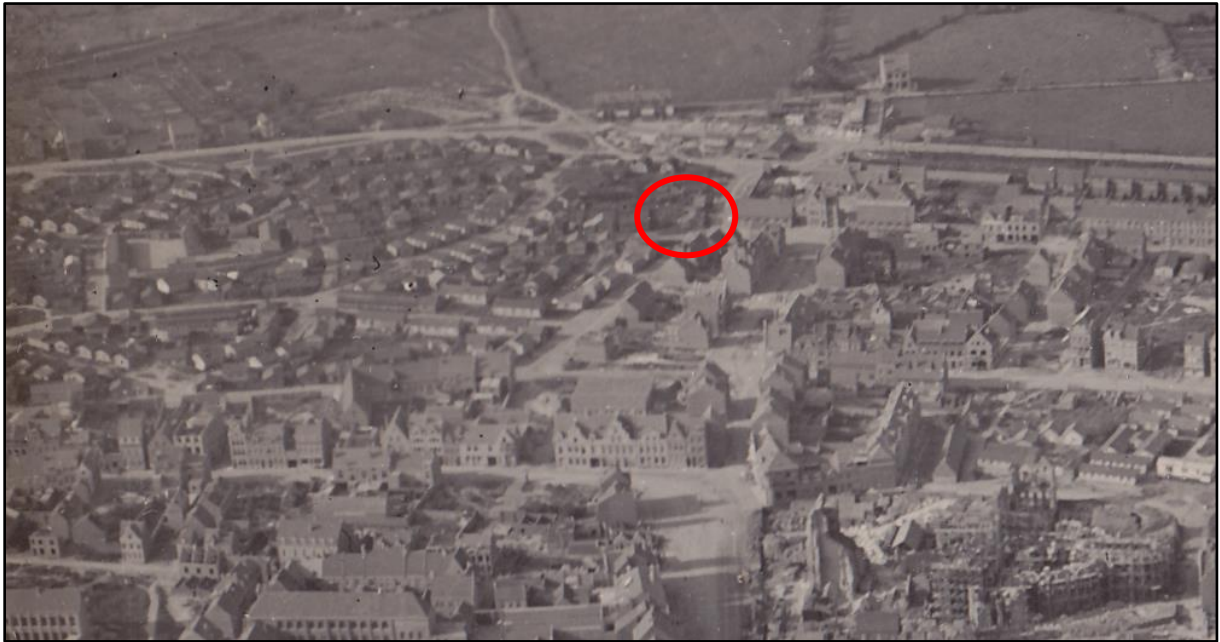

Figuur 26 Het Minneplein kort voor de Eerste Wereldoorlog (bron: <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein>).

Figuur 27 Aanduiding van de site op de loopgravenkaart van 15 mei 1918 (bron: National Library of Scotland).

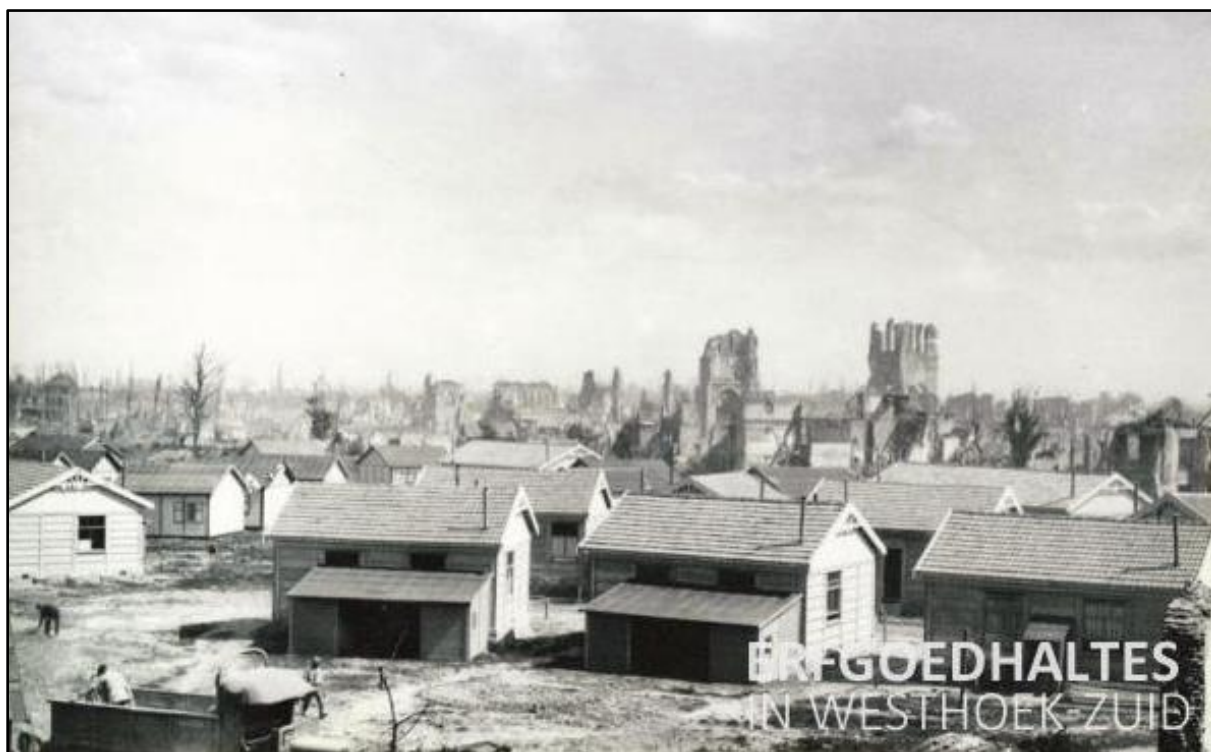
Op de loopgravenkaart van mei 1918 is het pad dat ook te zien was op de kaart van 1883 nog aanwezig, het leidt naar een barak die zich net in de noordoosthoek van het plangebied bevindt. Na de volledige vernietiging tijdens de Eerste Wereldoorlog worden de inwoners van Ieper gedurende meerdere maanden in barakken van het Koning Albertfonds gehuisvest. De eerste barakken werden in mei 1919 op het Minneplein opgetrokken. Zij die tijdens de oorlog hun huis verloren, kregen van de Belgische staat een vergoeding om tot heropbouw over te gaan. Deze vergoeding kon verkocht worden zoals blijkt uit een verkoopsaffiche van puinen van drie woonhuizen op het Minneplein in 1922. In 1923 is de wederopbouw langsheen het Minneplein in volle gang. Er komt een nieuwe verbinding met de Veemarkt door middel van een kort, gekasseid straatgedeelte ter hoogte van de zuidoostelijke pleinhoek, en een meer gestructureerde grosso modo trapezoidale pleinvorm. Na het verdwijnen van de barakken fungeert het Minneplein onder andere als een weide voor schaapherders. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden er kleine volkstuintjes voor groentekweek aangelegd. In 1945 verhuisde het terrein van de voetbalploeg White Star Ieper van de Brugseweg naar het Minneplein. Gedurende meer dan 60 jaar veranderde het Minneplein in een voetbalplein. Dit voetbalveld is nog steeds aanwezig in het zuiden van het plein. Op de luchtfoto van 1971 is het gebouw en verharding in het plangebied al aanwezig. De groenzone ondergaat de komende jaren enkele wijzigingen en het gebouw wordt wat uitgebreid naar het oosten, maar op vandaag heeft de site nog steeds zo goed als hetzelfde uitzicht van bijna 50 jaar geleden.

Figuur 28 Zicht vanuit het zuiden op de barakken op het Minneplein, net na de Eerste Wereldoorlog. Het plangebied bevindt zich ongeveer ter hoogte van de rode cirkel (bron: In Flanders Fields Museum, foto verkregen via Birger Stichelbaut).

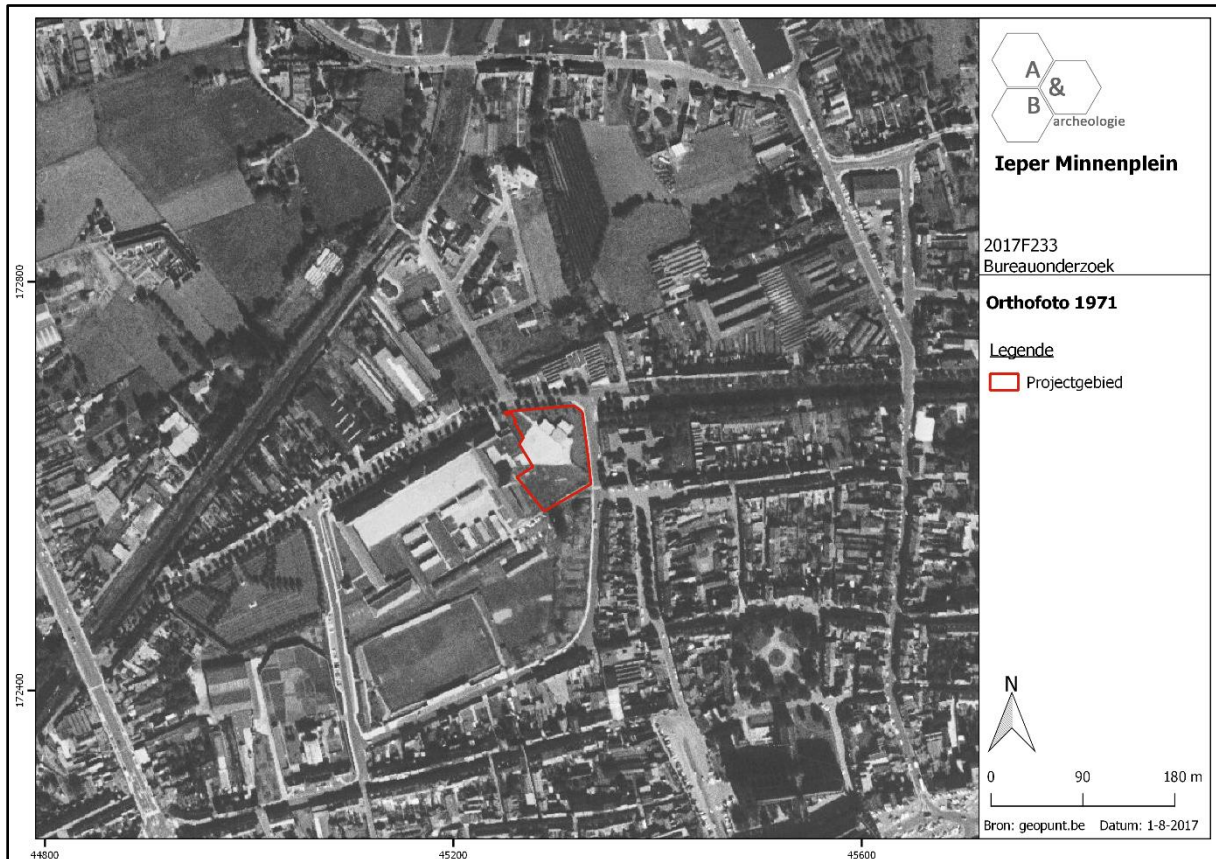
Figuur 29 Zicht vanuit het westen op de barakken op het zuidelijke deel van het Minneplein (bron: In Flanders Fields Museum, foto verkregen via Birger Stichelbaut).

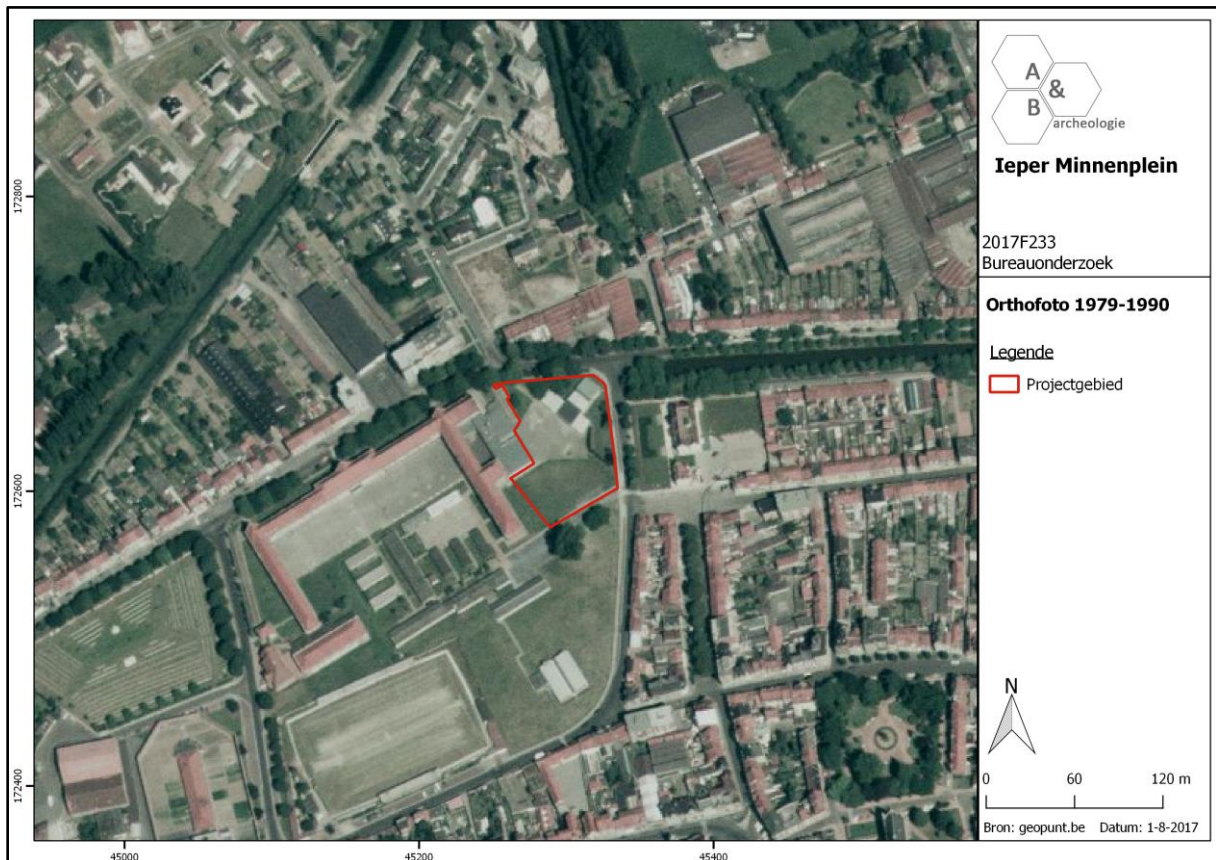
Figuur 30 Detail van de barakken op het Minneplein, net na de Eerste Wereldoorlog (bron: <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein>).

Figuur 31 Schapen hoeden op het Minneplein na het verdwijnen van de barakken (bron: <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein>).

Figuur 32 Aanduiding van de site op de orthofoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 33 Aanduiding van de site op de orthofoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Als conclusie kan gesteld worden dat de site zich buiten de middeleeuwse stad bevond en dat ze tot in de 19de eeuw deel uitmaakte van de vestingswerken omheen Ieper. Na het slechten van de vesten begon in de 19de eeuw op deze plek een open ruimte die zou uitgroeien tot het Minneplein. Op dit plein werden na de Eerste Wereldoorlog barakken ingericht voor tijdelijke huisvesting. Deze barakken stonden er maar enkele jaren, nadien werd het plein gebruikt voor allerlei activiteiten (schapehoeden, volkstuintjes, sportterrein). In de 2de helft van de 20ste eeuw werd een groot deel van het plein, alsook het plangebied, ingericht als scholencampus.

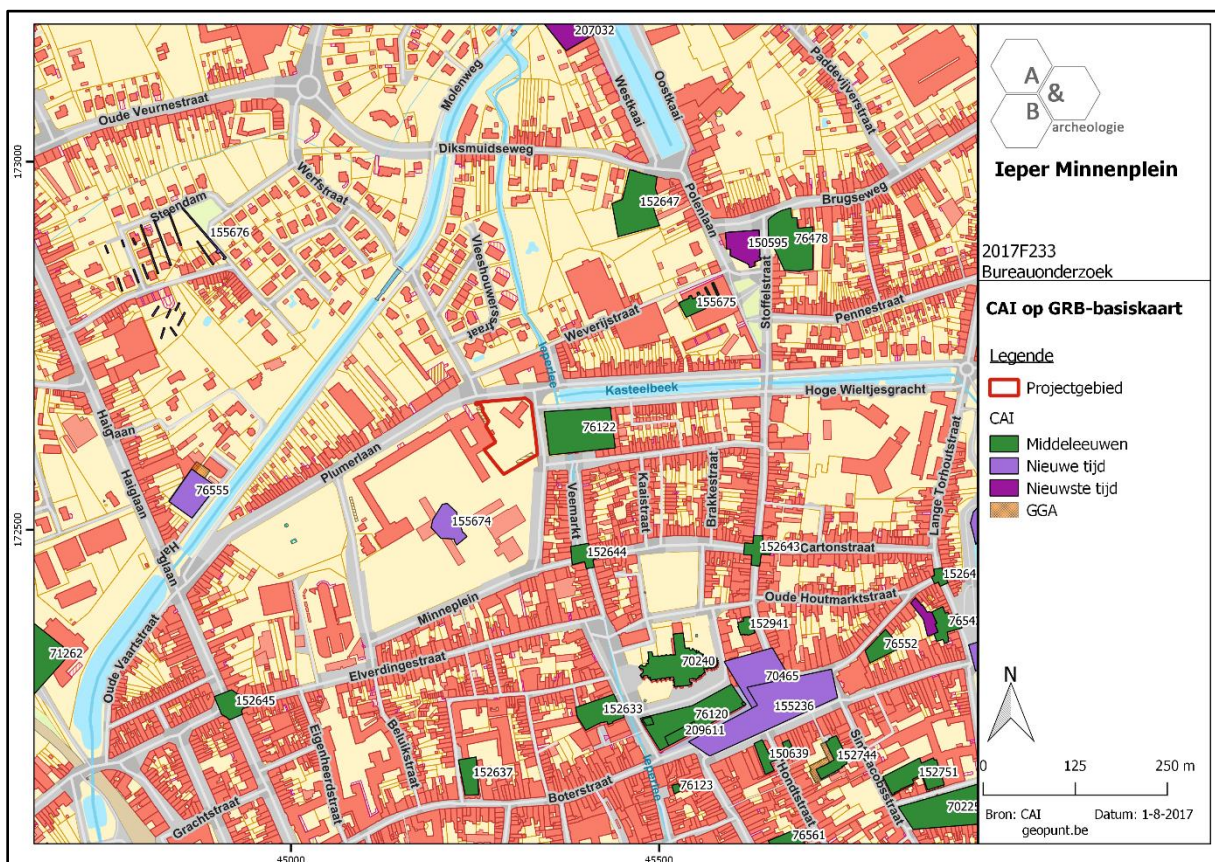
2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) worden in de directe omgeving van het plangebied twee sites aangegeven. Op het plangebied zelf vond nog geen archeologisch onderzoek plaats.

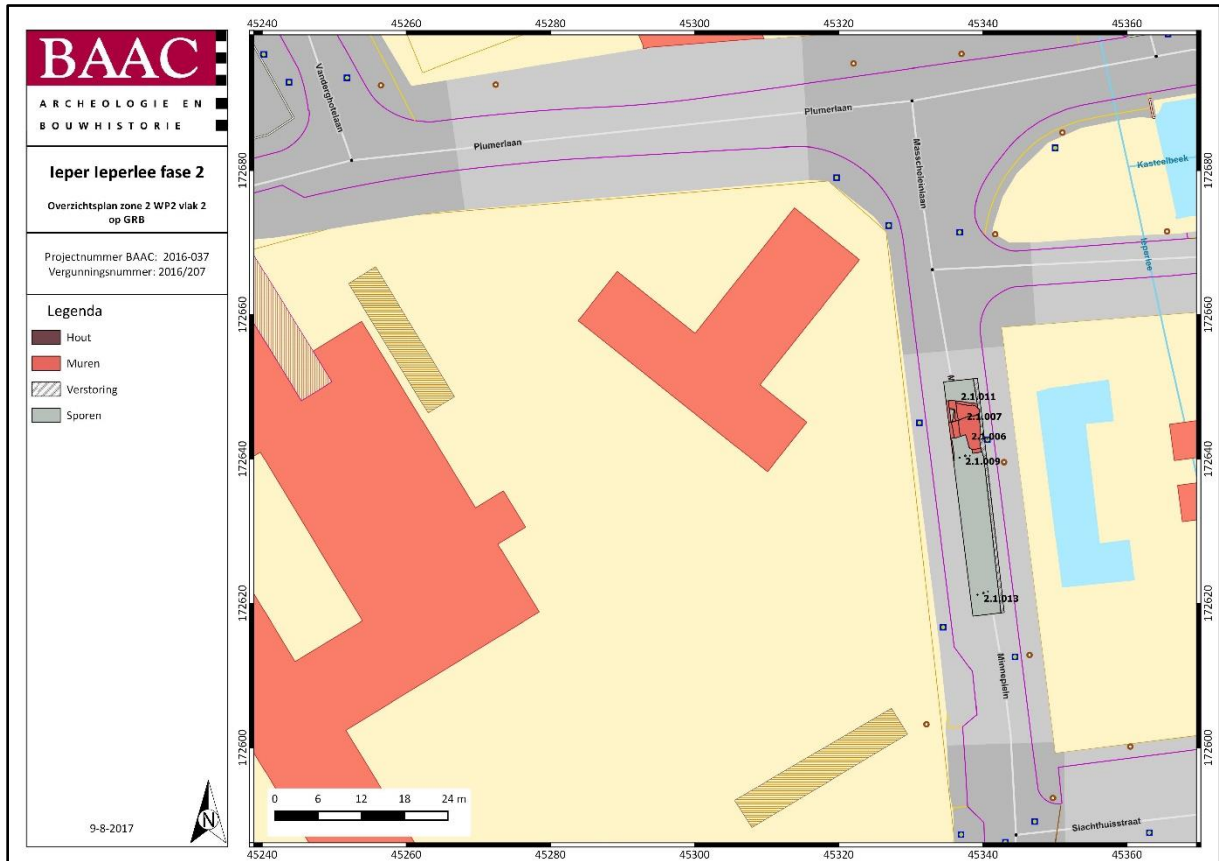
Op CAI Locatie 155674, centraal op het Minneplein en ten zuidwesten van het plangebied, werd bij archeologisch onderzoek in 2006 resten van een bastion (twee parallelle muren met ertussen een aarden wal) en kazematten uit de Vaubanperiode aangetroffen. Locatie 76122 duidt de site Slachthuisstraat 58 aan, net ten oosten van het plangebied. Hier werden bij een opgraving in 1988 sporen uit de late middeleeuwen aangetroffen die mogelijk onderdeel waren van de Boezingepoort (een sluisconstructie, opgebouwd uit zandsteen en baksteen, waardoor de Ieperlee de stad verliet; een kleine aanlegkade), alsook een onderdeel van de Vaubanvesting.

Bij onderzoek uitgevoerd in 2016 door BAAC Vlaanderen in de straat net ten oosten van het plangebied (nog niet opgenomen in de CAI) werd een oostwest georiënteerde vestingsmuur aangesneden, aan de zuidzijde voorzien van steunberen. Ten zuiden van deze muur was een gracht aanwezig. Beide structuren lopen mogelijk door in het plangebied.

In dit deel van Ieper worden nog een aantal sites aangeduid op de CAI, deze hebben betrekking op de stedelijke verleden en zijn minder relevant voor het plangebied aan het Minneplein.

Figuur 34 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (bron: CAI).

Figuur 35 Sporen aangetroffen in 2016 bij het onderzoek door BAAC Vlaanderen in de straat net ten oosten van het plangebied (bron: BAAC Vlaanderen).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op basis van de beschikbare historische en cartografische bronnen kan gesteld worden dat de site zich buiten de middeleeuwse stad bevond en dat ze tot in de 19de eeuw deel uitmaakte van de vestingswerken omheen Ieper. Na het slechten van de vesten begin 19de eeuw ontstond op deze plek een open ruimte die zou uitgroeien tot het Minneplein. Op dit plein werden na de Eerste Wereldoorlog barakken ingericht voor tijdelijke huisvesting. Deze barakken stonden er maar enkele jaren, nadien werd het plein gebruikt voor allerlei activiteiten (schapen hoeden, volkstuintjes, sportterrein). In de 2de helft van de 20ste eeuw werd een groot deel van het plein, alsook het plangebied, ingericht als scholencampus.
- Op archeologisch vlak tonen enkele onderzoeken aan dat de vestingswerken (muren, grachten) op en rond het Minneplein nog bewaard zijn in de ondergrond. Archeologische sporen die te maken hebben met de Eerste Wereldoorlog, of met de barakken die net na de oorlog als noodwoningen werden ingericht, werden vooralsnog niet aangesneden (of werden niet gedocumenteerd of niet herkend).
- De huidige inrichting van de site (gebouw met verharding en groenzone rondom) zal vooral ter hoogte van het gebouw een zekere verstoring met zich hebben meegebracht. Er is namelijk een kruikelder van max. 1m diep aanwezig. De verstoring ter hoogte van de verharding en de groenzone wordt als niet diepgaand ingeschat. Globaal genomen kan er van uitgegaan worden dat bij de afbraak van de huidige bebouwing en verharding en het oprichten van de sporthal het volledige plangebied tot 50 à 60cm diep zal verstoord worden, met plaatselijk diepere ingrepen voor uitbraak van de kruikelder en het aanleggen van funderingen en nutsvoorzieningen.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van het bureauonderzoek geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen of er al dan niet verder onderzoek noodzakelijk is.

Op basis van de historische gegevens kan gesteld worden dat de site tot in de 19de eeuw deel uitmaakte van de omvangrijke vestingswerken rondom Ieper, wat zich ongetwijfeld heeft vertaald in archeologische restanten zoals opgevolde grachten, (funderingen van) vestingsmuren en aarden wallen. Archeologisch onderzoek in de directe omgeving heeft reeds aangetoond dat dergelijke structuren wel degelijk bewaard zijn gebleven. Daarnaast is het niet onrealistisch dat er ook nog archeologische sporen bewaard zijn die te maken hebben met het WO I-verleden van de site. Er kan daarbij gedacht worden aan restanten van het pad dat het plangebied minstens al sinds 1883 doorkruiste, een barak in de noordoostelijke hoek, eventuele afvalkuilen, bomkuilen, munitiedumps, eventueel gesneuvelden,... Daarnaast is het zeer waarschijnlijk dat de inrichting van het plein met diverse noodwoningen net na WO I ook zijn weerslag heeft gekend in de bodem. Dit kan gaan om de (funderingen) barakken zelf, maar ook om diverse afvalkuilen die ongetwijfeld tussen de diverse barakken zijn uitgegraven. Kenmerkend voor deze WO I-gerelateerde sporen is dat deze zich ondiep in de grond bevinden, mogelijk zelfs nog in de teelaarde.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief over zo goed als het volledige plangebied tot zeker 50 à 60cm onder maaiveld bedreigd wordt door de werken. Hierdoor worden alvast de ondiepe WO I-sporen met zekerheid bedreigd. Daarnaast kunnen op dit niveau ook de vestingswerken worden aangesneden (bovenste vulling van de grachten, muren, geslechte wallen). Ter hoogte van het huidige gebouw zijn waarschijnlijk geen WO I-sporen meer bewaard, maar resten van de vestingswerken lopen zeker dieper dan 1m door onder het huidige maaiveld en kunnen dus nog aanwezig zijn.

Gezien het archeologische potentieel en de bedreiging ervan door de geplande werken, dient er verder vooronderzoek te gebeuren. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Het verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien het gebouw, de verharding en de bomen op het plangebied nog niet kunnen verwijderd worden. Het terrein is hierdoor momenteel niet beschikbaar voor onderzoek.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode, gezien de gekende historische achtergrond, niet zinvol om uit te voeren.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval zou deze onderzoeksmethode mogelijk zijn om uit te voeren, en dan vooral voor het opsporen van grote lijnelementen behorende tot de vestingswerken. Er wordt echter opgemerkt dat het gebruik van de site sinds het slechten van de omwalling en de ligging in de stad tot heel wat interferenties in de metingen kan leiden. Daarnaast zullen ook de kleinere sporen die te relateren zijn aan WO I niet allemaal gedetecteerd kunnen worden. Bovendien zullen de bekomen resultaten sowieso verder moeten geëvalueerd worden aan de hand van bijvoorbeeld proefsleuven. Alles bij elkaar genomen wordt de kosten-batenanalyse van deze onderzoeksmethode negatief beoordeeld en wordt deze niet weerhouden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

Een veldkartering is gezien het huidige gebruik van de site niet mogelijk en niet zinvol. Een metaaldetectie zou eventueel wel zinvol zijn, maar om tot optimale resultaten te komen wordt deze het best gecombineerd met proefsleuvenonderzoek (zie verder).

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode, gezien de gekende historische achtergrond, niet zinvol om uit te voeren.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na de opbraak van de verharding, de sloop van het gebouw en het rooien van de begroeiing. Het proefsleuvenonderzoek gaat gepaard met een gedegen metaaldetectieonderzoek. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het Programma van Maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. Op basis van de beschikbare historische en cartografische bronnen kan gesteld worden dat de site zich buiten de middeleeuwse stad bevond en dat ze tot in de 19de eeuw deel uitmaakte van de vestingswerken omheen Ieper. Na het slechten van de vesten begin 19de eeuw ontstond op deze plek een open ruimte die zou uitgroeien tot het Minneplein. Op dit plein werden na de Eerste Wereldoorlog barakken ingericht voor tijdelijke huisvesting. Deze barakken stonden er maar enkele jaren, nadien werd het plein gebruikt voor allerlei activiteiten (schapen hoeden, volkstuintjes, sportterrein). In de 2de helft van de 20ste eeuw werd een groot deel van het plein, alsook het plangebied, ingericht als scholencampus. Op archeologisch vlak tonen enkele onderzoeken aan dat de vestingswerken (muren, grachten) op en rond het Minneplein nog bewaard zijn in de ondergrond. Archeologische sporen die te maken hebben met de Eerste Wereldoorlog, of met de barakken die net na de oorlog als noodwoningen werden ingericht, werden vooralsnog niet aangesneden (of werden niet gedocumenteerd of niet herkend).

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

De huidige inrichting van de site (gebouw met verharding en groenzone rondom) zal vooral ter hoogte van het gebouw een zekere verstoring met zich hebben meegebracht. Er is namelijk een kruikelder van max. 1m diep aanwezig. De verstoring ter hoogte van de verharding en de groenzone wordt als niet diepgaand ingeschat.

- Zijn er factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Zie vraag hierboven. Eventuele archeologische sporen zijn mogelijk al (deels) verstoord door de inrichting van de huidige site.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Globaal genomen kan er van uitgegaan worden dat bij de afbraak van de huidige bebouwing en verharding en het oprichten van de sporthal het volledige plangebied tot 50 à 60cm diep zal verstoord worden, met plaatselijk diepere ingrepen voor het uitbreken van de kruikelder en het aanleggen van funderingen en nutsvoorzieningen.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Welke waarde heeft de site?

De ontegensprekelijke aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de historische en archeologische gegevens kan besloten worden dat de kans reëel is dat er een archeologische site aanwezig op het terrein. Dit dient onderzocht te worden door verder vooronderzoek.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien het gebouw, de verharding en de bomen op het plangebied nog niet kunnen verwijderd worden. Het terrein is hierdoor momenteel niet beschikbaar voor onderzoek.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek over het volledige plangebied, waarbij parallelle sleuven in noordzuid richting worden aangelegd op regelmatige afstand van elkaar. Tijdens het uitgraven van de sleuven is het belangrijk dat dit – met het oog op detectie van WO I-sporen - gelaagd gebeurt, met aandacht voor sporen in de teelaarde en met frequente metaaldetectie. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het Programma van Maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Ieper Minneplein, gelegen binnen de archeologische zone van de stad Ieper, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein van 5664m² groot bevindt zich in het noordoosten van het Minneplein, op de hoek met de Plumerlaan, te Ieper. Het plangebied, dat deel uitmaakt van een scholencampus, is deels bebouwd, deels verhard en deels ingericht als groenzone. Het gebouw is T-vormig, 1 bouwlaag hoog en heeft een kruipkelder van maximaal 1m diep. De verharding bevindt zich ten westen van dit gebouw. De overige ruimte wordt ingenomen door een groenzone, bestaande uit gras, struiken en een aantal grotere bomen. In het uiterste zuiden is een fietsenstalling aanwezig. Vermoedelijk zal de huidige inrichting geen al te verstoring impact hebben gehad op de ondergrond. Ter hoogte van het gebouw zal de graad van verstoring groter zijn dan op de andere delen van het terrein.

De site bevond zich buiten de middeleeuwse stad en maakte tot in de 19de eeuw deel uit van de vestingswerken omheen Ieper. Na het slechten van de vesten begin 19de eeuw ontstond op deze plek een open ruimte die zou uitgroeien tot het Minneplein. Op dit plein werden na de Eerste Wereldoorlog barakken ingericht voor tijdelijke huisvesting. Deze barakken stonden er maar enkele jaren, nadien werd het plein gebruikt voor allerlei activiteiten (schapen hoeden, volkstuintjes, sportterrein). In de 2de helft van de 20ste eeuw werd een groot deel van het plein, alsook het plangebied, ingericht als scholencampus. Op archeologisch vlak tonen enkele onderzoeken aan dat de vestingswerken (muren, grachten) op en rond het Minneplein nog bewaard zijn in de ondergrond. Archeologische sporen die te maken hebben met de Eerste Wereldoorlog, of met de barakken die net na de oorlog als noodwoningen werden ingericht, werden vooralsnog niet aangesneden (of werden niet gedocumenteerd of niet herkend).

De geplande werken omvatten het optrekken van een sporthal op het plangebied. In een eerste fase van de werken zal de huidige bebouwing worden gesloopt, wordt de verharding uitgebroken en worden de struiken en bomen gerooid. De zuidelijke bomenrij en de fietsenstalling blijven behouden, alsook het noordelijke pad richting de Plumerlaan. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en wordt gestart met de bouw van de sporthal, met afmetingen van ca. 45 bij 51m. Het speelveld in de sporthal komt op niveau -0,60 te liggen, dit is iets hoger dan het bestaande maaiveld dat zich tussen -0,72 en -0,90 bevindt. De fundering van de sporthal gebeurt op palen die op regelmatige afstand van elkaar worden ingepland. Rond het gebouw wordt een nieuwe verharding voorzien en wordt een groenzone aangelegd. Niettegenstaande dat het vloerniveau van de sporthal iets hoger dan het bestaande maaiveld komt te liggen, kan er toch vanuit gegaan worden dat er een aanzienlijke bodemingreep gepaard zal gaan met de werken. De sloop-, opbraak- en rooiwerken hebben onvermijdelijk een invloed op de ondergrond. De funderingspalen en onderfundering voor de vloer in de sporthal, de uitgravingen voor de diverse nutsvoorzieningen en de groenaanleg zorgen

ook voor een impact in de bodem. Ook het werfverkeer zal door indrukking en spoorvorming een bodeminpact met zich meebrengen. Globaal genomen kan er van uitgegaan worden dat bij de afbraak van de huidige bebouwing en verharding en het oprichten van de sporthal het volledige plangebied tot 50 à 60cm diep zal verstoord worden, met plaatselijk diepere ingrepen voor het uitbreken van de kruipkelder en het aanleggen van funderingen en nutsvoorzieningen.

Op basis van de historische gegevens kan gesteld worden dat de site tot in de 19de eeuw deel uitmaakte van de omvangrijke vestingswerken rondom Ieper, wat zich ongetwijfeld heeft vertaald in archeologische restanten zoals opgevolde grachten, (funderingen van) vestingsmuren en aarden wallen. Archeologisch onderzoek in de directe omgeving heeft reeds aangetoond dat dergelijke structuren wel degelijk bewaard zijn gebleven. Daarnaast is het niet onrealistisch dat er ook nog archeologische sporen bewaard zijn die te maken hebben met het WO I-verleden van de site. Er kan daarbij gedacht worden aan restanten van het pad dat het plangebied minstens al sinds 1883 doorkruiste, een barak in de noordoostelijke hoek, eventuele afvalkuilen, bomkuilen, munitiedumps, eventueel gesneuvelden,... Daarnaast is het zeer waarschijnlijk dat de inrichting van het plein met diverse noodwoningen net na WO I ook zijn weerslag heeft gekend in de bodem. Dit kan gaan om de (funderingen) barakken zelf, maar ook om diverse afvalkuilen die ongetwijfeld tussen de diverse barakken zijn uitgegraven. Kenmerkend voor deze WO I-gerelateerde sporen is dat deze zich ondiep in de grond bevinden, mogelijk zelfs nog in de teelaarde.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief over zo goed als het volledige plangebied tot zeker 50 à 60cm onder maaiveld bedreigd wordt door de werken. Hierdoor worden alvast de ondiepe WO I-sporen met zekerheid bedreigd. Daarnaast kunnen op dit niveau ook de vestingswerken worden aangesneden (bovenste vulling van de grachten, muren, geslechte wallen). Gezien het archeologische potentieel en de bedreiging ervan door de geplande werken, dient er verder vooronderzoek te gebeuren onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten voor dit onderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen. Het verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien het gebouw, de verharding en de bomen op het plangebied nog niet kunnen verwijderd worden. Het terrein is hierdoor momenteel niet beschikbaar voor onderzoek.

5. Bibliografie

- X, 2016, *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Ieper, Sint-Niklaasstraat, site De Meersen.*
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban
- <https://www.sanderusmaps.com>

6. Bijlage

- Figurenlijst

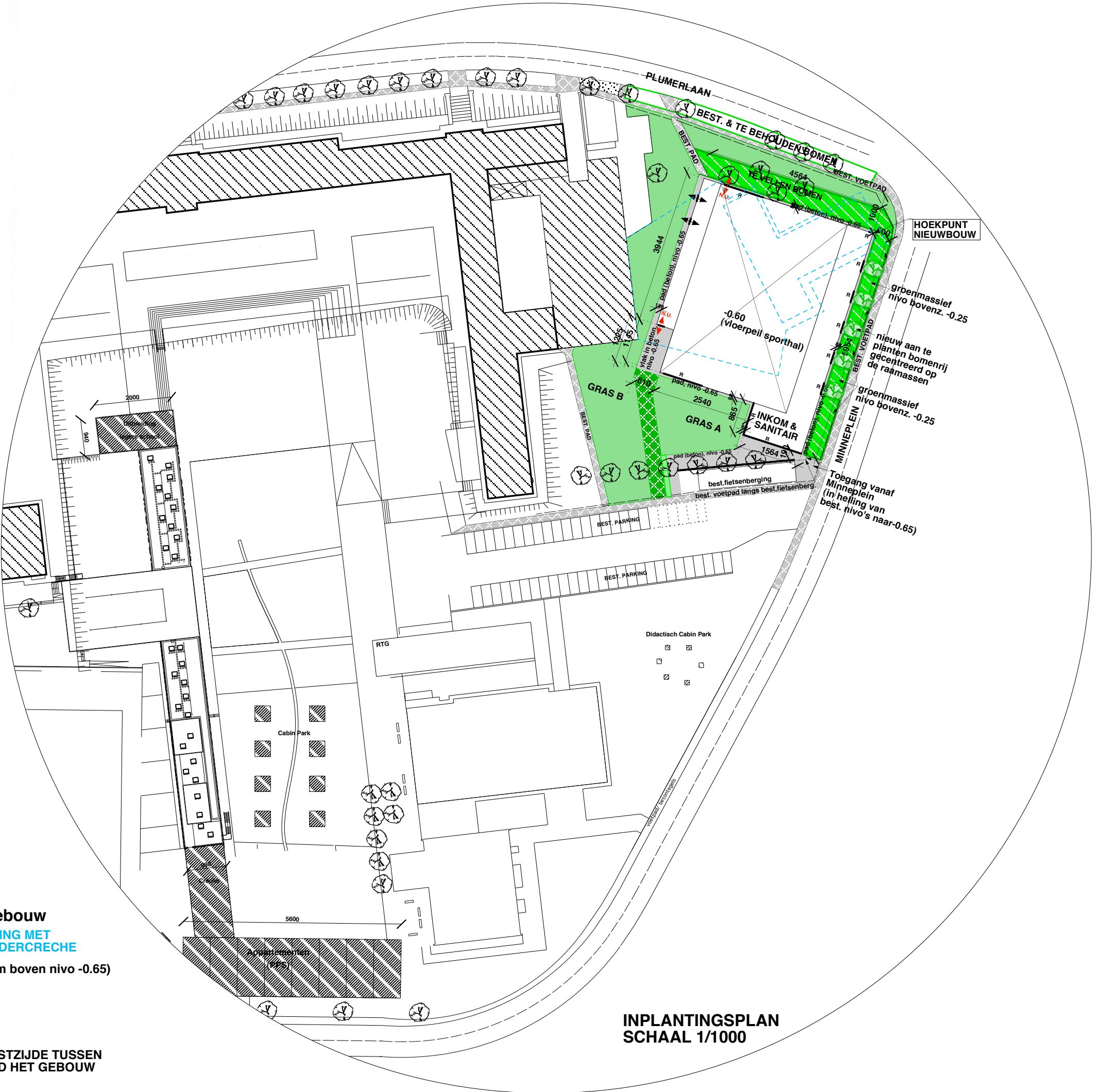
Figuur 1 Topografische kaart (bron: ngi.be).....	7
Figuur 2 Topografische kaart, detail (bron: ngi.be).....	8
Figuur 3 Kadasterkaart (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 4 Orthofoto 2016, met bovenaanzicht op het plangebied (bron: geopunt.be).....	9
Figuur 5 Voorstelling van de geplande sporthal met bijhorende omgevingsaanleg (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 6 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)...	11
Figuur 7 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	12
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, detail (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 9 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be)	13
Figuur 10 Zicht op de bodemkaart (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 11 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	15
Figuur 12 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 13 Ontwikkeling van de stad Ieper, met aanduiding van de site in het rood: I: twee kernen in de 11 ^{de} eeuw; II: Ieper tot het einde van de 12 ^{de} eeuw; III: De uitbreidingen van de 13 ^{de} eeuw; IV: Ieper en het verloop van de tweede omwalling (Uterste Veste) in de 14 ^{de} eeuw (overgenomen uit: X, 2016, p. 5).....	19
Figuur 14 Uitsnede uit de kaart van Braun en Hogenberg, 1581-1588, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: www.sanderusmaps.com).	21
Figuur 15 Plan van de Caligny uit de eerste helft van de 18 ^{de} eeuw, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).....	21
Figuur 16 Aanduiding van de site op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).....	22
Figuur 17 Ieper in 1794, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).....	22
Figuur 18 Ieper in 1815, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).....	23
Figuur 19 Ieper in 1830, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).....	23
Figuur 20 Ieper in 1856, kaart van Vereecke uit 1858, met benaderende ligging van het plangebied in het rood (bron: https://issuu.com/stadieper/docs/catalogus_vauban).....	24
Figuur 21 Aanduiding van de site op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	24
Figuur 22 Aanduiding van de site op de Poppkaart, midden 19 ^{de} eeuw (bron: geopunt.be).	25
Figuur 23 Aanduiding van de site op de Vandermaelenkaart (bron: geopunt.be).	25
Figuur 24 Aanduiding van de site op de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be).	26
Figuur 25 Schilderij van het Minneplein door de Westvlaamse landschapsschilder Serafijn Vermote (1788-1837) die tussen 1816 en 1820 in Ieper werkte (bron: http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein).....	27
Figuur 26 Het Minneplein kort voor de Eerste Wereldoorlog (bron: http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein).....	27

Figuur 27 Aanduiding van de site op de loopgravenkaart van 15 mei 1918 (bron: National Library of Scotland).....	28
Figuur 28 Zicht vanuit het zuiden op de barakken op het Minneplein, net na de Eerste Wereldoorlog. Het plangebied bevindt zich ongeveer ter hoogte van de rode cirkel (bron: In Flanders Fields Museum, foto verkregen via Birger Stichelbaut).	29
Figuur 29 Zicht vanuit het westen op de barakken op het zuidelijke deel van het Minneplein (bron: In Flanders Fields Museum, foto verkregen via Birger Stichelbaut).	29
Figuur 30 Detail van de barakken op het Minneplein, net na de Eerste Wereldoorlog (bron: http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein).	30
Figuur 31 Schapen hoeden op het Minneplein na het verdwijnen van de barakken (bron: http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/ieper-minneplein).	30
Figuur 32 Aanduiding van de site op de orthofoto van 1971 (bron: geopunt.be).	31
Figuur 33 Aanduiding van de site op de orthofoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	31
Figuur 34 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (bron: CAI).	33
Figuur 35 Sporen aangetroffen in 2016 bij het onderzoek door BAAC Vlaanderen in de straat net ten oosten van het plangebied (bron: BAAC Vlaanderen).	34
Bijlage Bouwplannen (bron: initiatiefnemer)	

BOUWPLAATS

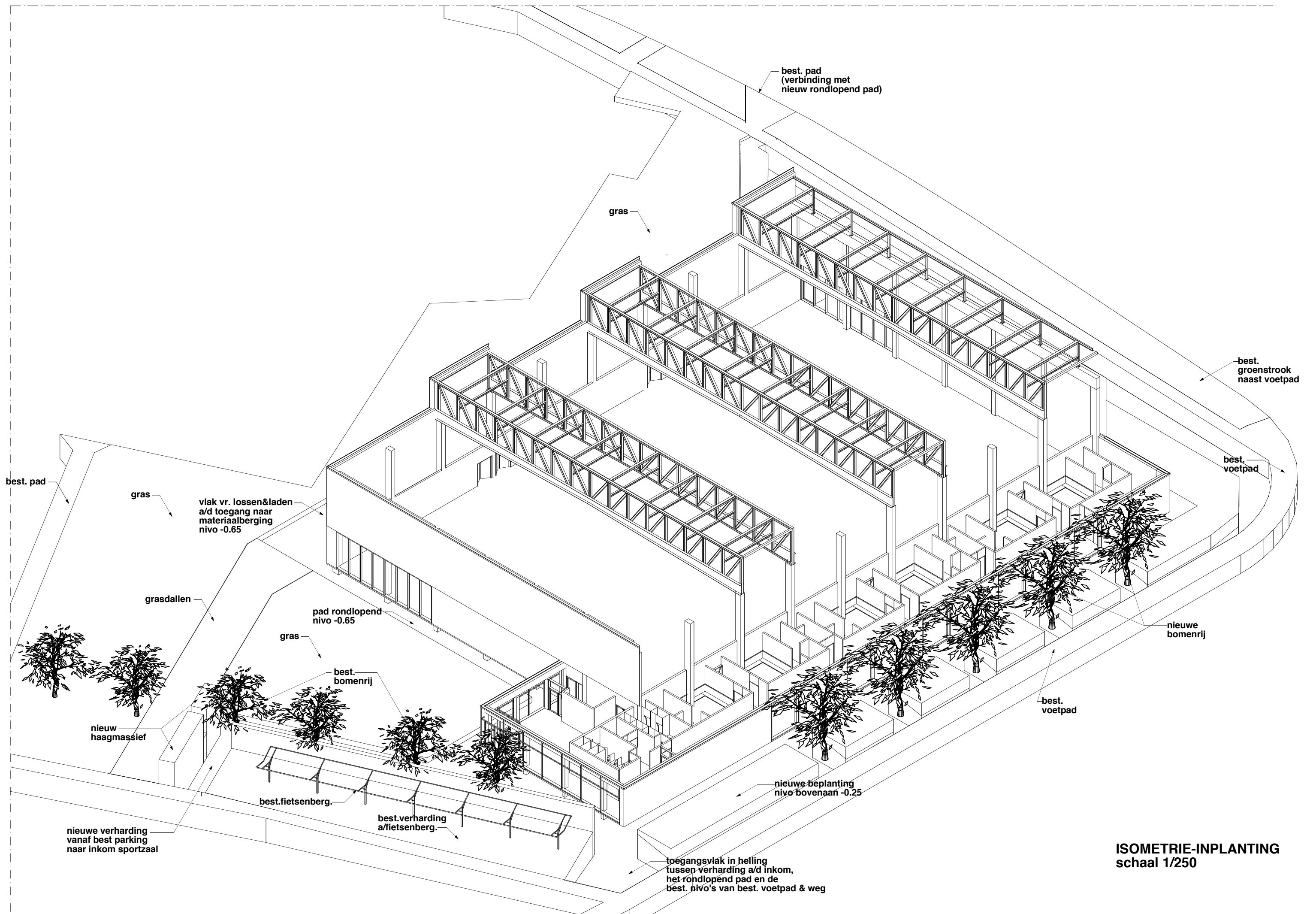
LIGGING

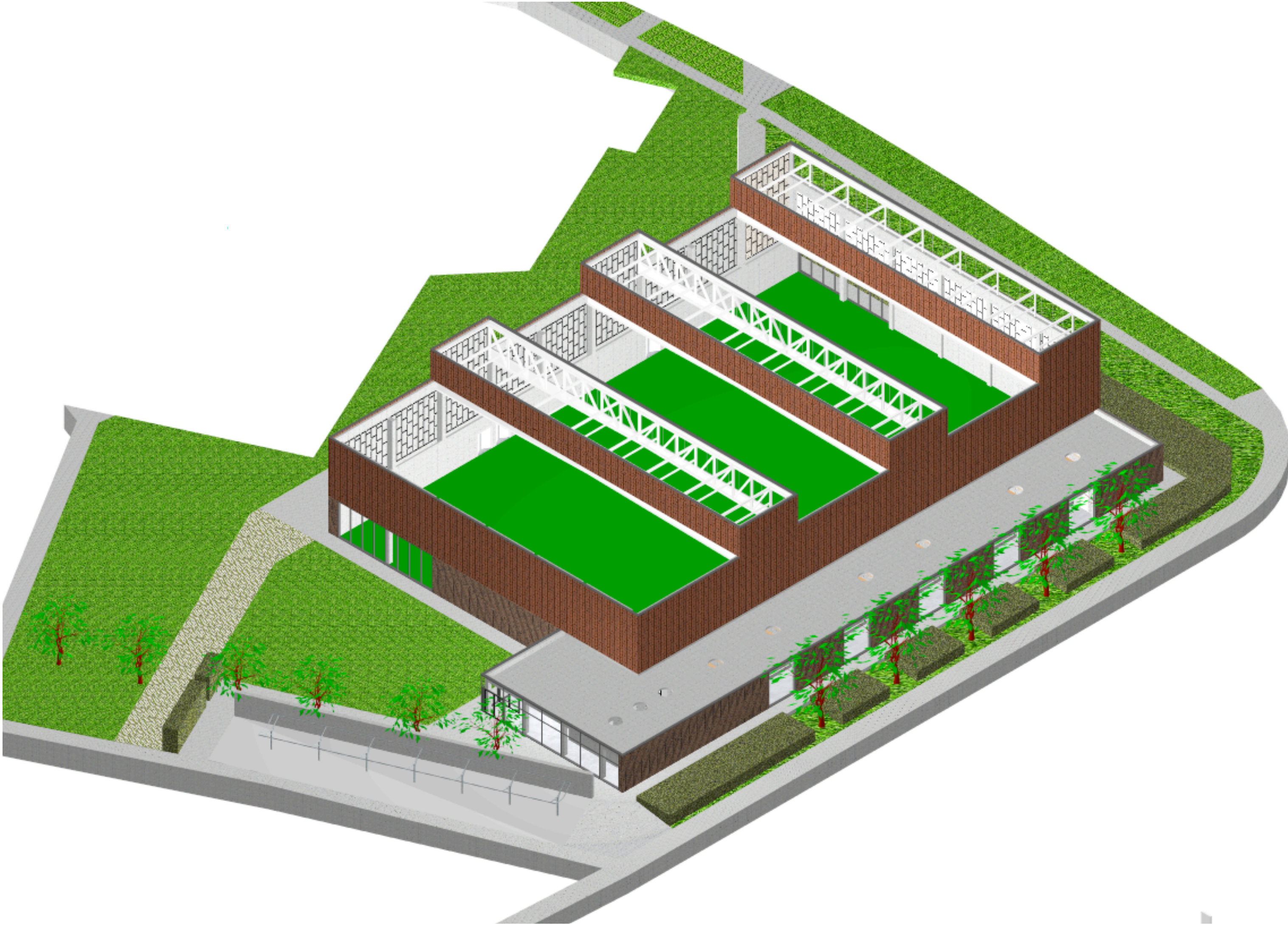
LEGENDE
omgevingswerken rond het gebouw

- TE SLOPEN BESTAANDE VERHARDING MET BETONT EGELS ROND DE BEST.KINDERCRECHE
- TUINMUUR IN ZICHTBETON (h=2,00m boven nivo -0.65)
- GRAS
- GRASDALLEN
- VERHARDING ROND HET GEBOUW
- HAAGMASSIEF
- GROENMASSIEF A/D NOORD- & OOSTZIJDE TUSSEN BEST.VOETPAD & NIEUW PAD ROND HET GEBOUW

INPLANTINGSPLAN
SCHAAL 1/1000

ISOMETRIE-INPLANTING
schaal 1/250

LEGENDE

- PAREMENT GEVEL
- DRAGENDE BETONWAND GEVEL
- BETONWAND BINNEN (14 of 19cm)
- PAREMENT BETONSTEEN BINNEN (9, 14 of 19cm)
- BETONKOLOMMEN
- SANITAIR
- ZELFSL. DEUREN EI 1/2u
- NOODUITGANG
- AKOEST. GORDIJN
- KOEPEL

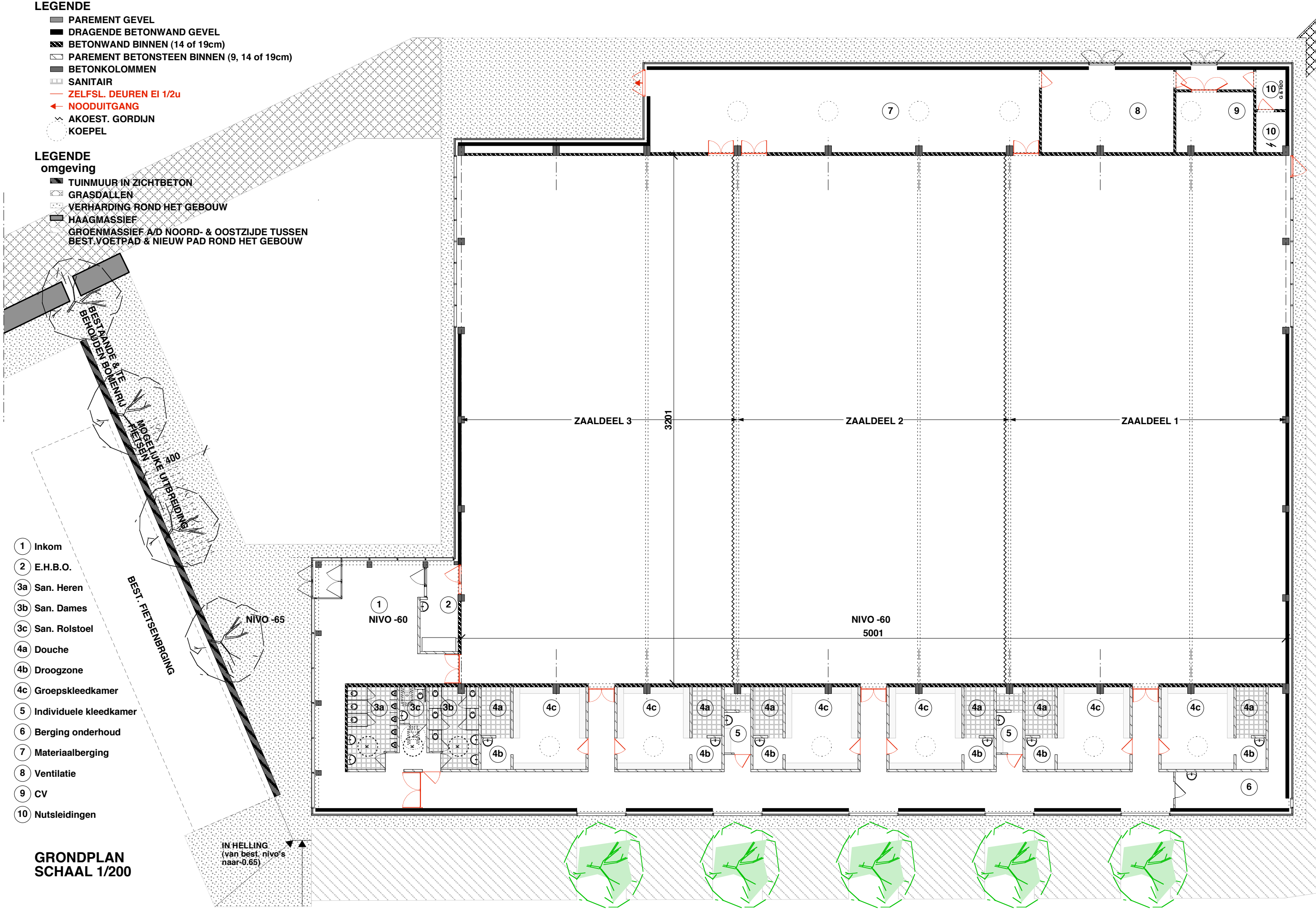
LEGENDE
omgeving

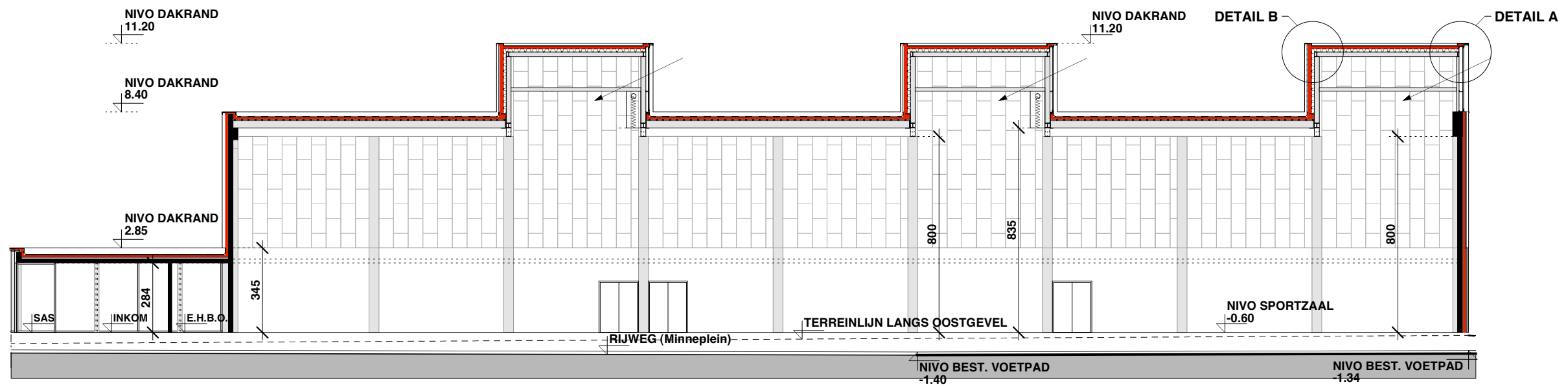
- TUINMUUR IN ZICHTBETON
- GRASDALLEN
- VERHARDING ROND HET GEBOUW
- HAAGMASSIEF
- GROENMASSIEF A/D NOORD- & OOSTZIJDE TUSSEN
BEST.VOETPAD & NIEUW PAD ROND HET GEBOUW

- 1 Inkom
- 2 E.H.B.O.
- 3a San. Heren
- 3b San. Dames
- 3c San. Rolstoel
- 4a Douche
- 4b Droogzone
- 4c Groepskleedkamer
- 5 Individuele kleedkamer
- 6 Berging onderhoud
- 7 Materiaalberging
- 8 Ventilatie
- 9 CV
- 10 Nutsleidingen

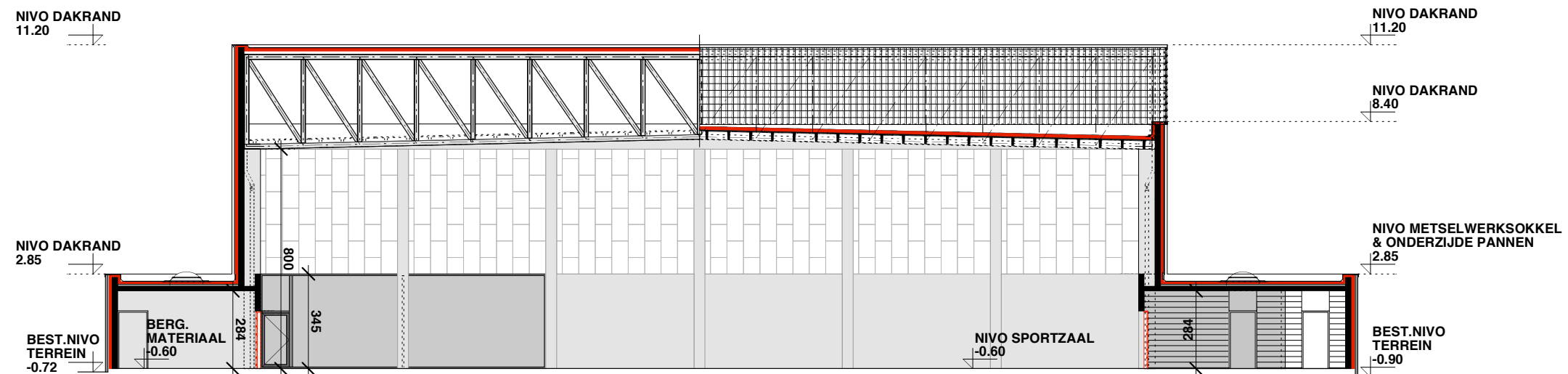
GRONDPLAN
SCHAAL 1/200

IN HELLING
(van best. nivo's
naar -0.65)

DOORSNEDE
SCHAAL 1/200

DOORSNEDE
SCHAAL 1/200

